

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2006:26

*Lausunnot vesilakityöryhmän
mietinnöstä*

Tiivistelmä

*Lausunnot vesilakityöryhmän
mietinnöstä*

Tiivistelmä

KUVAILULEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
19.1.2007

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisun laji Lausunnotiivistelmä	
Lakimies Pekka Kemppainen		Toimeksiantaja Oikeusministeriö	
		Toimielimen asettamispäivä	
Julkaisun nimi Lausunnot vesilakityöryhmän mietinnöstä. Tiivistelmä			
Julkaisun osat			
<p>1 Johdanto</p> <p>2 Lausunnonantajat</p> <p>3 Yleisiä arvioita</p> <p>4 Yksityiskohtaiset huomautukset</p> <p>4.1 Menettely valtioneuvoston poikkeuslupa-asiassa</p> <p>4.2 Vesilain korvaussäännösten uudistaminen</p> <p>4.3 Luonnontilaisten purojen suojelu</p> <p>4.4 Voimassa olevien lupien tarkistaminen</p> <p>4.5 Kalatalousvelvoitteet ja -maksut</p> <p>4.6 Tarkkailu</p> <p>4.7 Rangaistussäännökset</p> <p>4.8 Vesilain suhde muuhun lainsäädäntöön</p> <p>4.9 Vesiasetus</p> <p>5 Muut huomautukset ja ehdotukset</p>			
Tiivistelmä			
<p>Oikeusministeriö pyysi 30.6.2006 lausuntoa vesilakityöryhmän mietinnöstä (Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2006:13) 114 viranomaiselta ja yhteisöltä. Näistä lausunnon antoivat 77 viranomaista ja yhteisöä, minkä lisäksi lausunnon toimitti kolme muuta tahoa.</p>			
Avainsanat: (asiasanat) vesilainsäädäntö, ympäristönsuojelulainsäädäntö, maankäyttö- ja rakennuslainsäädäntö, luonnonsuojelu			
Muut tiedot (Oskari- ja HARE-numero, muu viitenumero) OM 7/021/2004, OM0191:00/06/06/2000			
Sarjan nimi ja numero Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2006:26		ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-413-5
Kokonaissivumäärä 49	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Oikeusministeriö		Kustantaja Oikeusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

JUSTITIEMINISTERIET

Utgivningsdatum
19.1.2007

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare) Jurist Pekka Kemppainen	Typ av publikation Remissammandrag		
	Uppdragsgivare Justitieministeriet		
	Datum då organet tillsattes		
Publikation (även den finska titeln) Utlåtanden om betänkandet av vattenlagsarbetsgruppen. Sammandrag (Lausunnot vesilakityöryhmän mietinnöstä. Tiivistelmä)			
<p>Publikationens delar</p> <p>1 Inledning 2 Remissinstanserna 3 Allmänna synpunkter 4 Detaljerade kommentarer 4.1 Förfarande vid statsrådets undantagstillståndsärende 4.2 Reform av vattenlagens ersättningsbestämmelser 4.3 Skydd av bäckar i naturtillstånd 4.4 Översyn av gällande tillstånd 4.5 Fiskevårdsskyldigheter och fiskerihushållningsavgifter 4.6 Granskning 4.7 Straffbestämmelser 4.8 Vattenlagens förhållande till övrig lagstiftning 4.9 Vattenförordningen 5 Övriga kommentarer och förslag</p>			
<p>Referat</p> <p>Justitieministeriet begärde den 30 juni 2006 utlåtanden om vattenlagsarbetsgruppens betänkande (Justitieministeriets arbetsgruppsbetänkanden 2006:13) av 114 myndigheter och sammanslutningar. Sammanlagt 77 myndigheter och sammanslutningar yttrade sig om betänkandet och dessutom inkom utlåtanden från tre andra instanser.</p>			
<p>Nyckelord vattenlagstiftning, miljöskyddslagstiftning, markanvändnings- och bygglagstiftning, naturvård</p>			
<p>Övriga uppgifter (Oskari- och HARE-numren, andra referensnumren) OM 7/021/2004, OM0191:00/06/06/2000</p>			
Seriens namn och nummer Justitieministeriet, Utlåtanden och utredningar 2006:26	ISSN 1458-7149	ISBN 952-466-413-5	
Sidoantal 49	Språk finska	Pris	Sekreteringsgrad offentlig
Distribution Justitieministeriet	Förlag Justitieministeriet		

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	2
2 LAUSUNNONANTAJAT	3
3 YLEISIÄ ARVIOITA	6
4 YKSITYISKOHTAISET HUOMAUTUKSET	8
4.1 Menettely valtioneuvoston poikkeuslupa-asiassa	8
4.2 Vesilain korvaussäännösten uudistaminen	12
4.3 Luonnontilaisten purojen suojelu	17
4.4 Voimassa olevien lupien tarkistaminen	21
Luvan määrääminen raukeamaan	21
Luvan tarkistamista koskevat vesilain siirtymäsäännökset	24
4.5 Kalatalousvelvoitteet ja –maksut	25
4.6 Tarkkailu.....	26
4.7 Rangaistussäännökset	31
4.8 Vesilain suhde muuhun lainsäädäntöön	32
4.8.1 Vesilain ja ympäristönsuojelulain välinen suhde	32
Vesitaloushankkeesta aiheutuva vesistön pilaantuminen	32
Jäteveden johtaminen ojassa.....	33
Vesistön ruoppaus	35
4.8.2 Suhde maankäyttö- ja rakennuslakiin.....	36
4.8.3 Muutokset muuhun lainsäädäntöön.....	39
4.9 Vesiasetus.....	39
5 MUUT HUOMAUTUKSET JA EHDOTUKSET	41

1 JOHDANTO

Oikeusministeriö asetti 1.6.2005 työryhmän valmistelemaan vesilain uudistamiseen kuuluvia asiakokonaisuuksia, jotka kesäkuussa 2004 mietintönsä jättäneen vesilakitointimikunnan mukaan (Komiteamietintö 2004:2) edellyttivät jatkovalmistelua. Työryhmä otti nimekseen vesilakityöryhmä. Työryhmä jätti mietintönsä oikeusministeriölle kesäkuussa 2006 (Oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2006:13).

Asettamispäätöksen mukaan vesilakityöryhmän tehtävänä oli valmistella vesilain kokonaisuudistuksen vaatimat muutokset muuhun lainsäädäntöön, laatia luonnos vesiasetukseksi sekä valmistella tarpeelliseksi katsomansa muut muutokset lainsäädäntöön seuraavien asiakokonaisuuksien osalta:

- menettely valtioneuvoston poikkeuslupa-asiassa,
- vesilain korvaussäännösten muodollinen/tekninen uudistaminen,
- luonnontilaisten purojen suojelu,
- voimassa olevien lupien tarkistaminen, ja
- kalatalousvelvoitteet ja -maksut.

Vesilakityöryhmän työ pohjautui vesilakitointimikunnan mietintöön ja siihen sisältyvään ehdotukseen uudeksi vesilaiaksi. Työryhmän tehtävänä oli tarkastella ehdotusta ja tehdä siihen tarkistuksia vain toimeksiantonsa edellyttämässä laajuudessa. Näin ollen työryhmä ei ottanut laajemmin kantaa vesilakitointimikunnan mietintöön ja siitä annettuihin lausuntoihin.

Työryhmän säädös- ja perusteluehdotukset laadittiin täydennyksinä ja muutoksina toimikunnan mietintöön sisältyvään luonnokseen hallituksen esitykseksi. Työryhmän mietintöön sisältyi luonnos vesiasetukseksi.

Työryhmä ehdotti poikkeuslupamenettelystä säädettäväksi siten, että poikkeusasia käsiteltäisiin valtioneuvostossa ennen kuin lupa-asia olisi lopullisesti ratkaistu ympäristölupavirastossa.

Luonnontilaisten purojen suojelua koskevaa sääntelyä työryhmä ehdotti tarkistettavaksi siten, että purojen luonnontilaisuutta vaarantavien hankkeiden luvanvaraisuutta korostettaisiin nimenomaisella säännöksellä.

Työryhmä ehdotti kalataloudellisia kompensatiokeinoja koskevaa sääntelyä tarkistettavaksi siten, että kalatalousvelvoite ja -maksu olisivat keskenään samanarvoisessa asemassa.

Voimassa olevien vesitalouslupien tarkistamista koskevaa sääntelyä esitettiin vesilakitointimikunnan ehdotukseen nähden osin laajennettavaksi. Työryhmän ehdotuksen mukaan vesitaloushankkeelle myönnetty lupa voitaisiin määrätä raukeamaan, jos hanke olisi menettänyt merkityksensä tai jos hankkeesta vastaavaa tahoja ei voitaisi enää osoittaa.

Vesilakitointimikunnan ehdottamiin korvaussäännöksiin työryhmä ehdotti tehtäväksi eräi-

tä tarkistuksia.

Muun lainsäädännön osalta työryhmä katsoi, että vesilainsäädännön uudistaminen edellyttää aineellisia muutoksia lähinnä ympäristönsuojelulakiin sekä maankäyttö- ja rakennuslakiin. Työryhmän ympäristönsuojelulakiin ehdottamat muutokset koskivat ennen kaikkea jäteveden johtamista, jonka osalta pyrittiin selkeyttämään vesilain ja ympäristönsuojelulain välistä suhdetta. Maankäyttö- ja rakennuslakiin ehdotettavien muutosten tarkoituksena oli selkeyttää sen ja vesilain välistä suhdetta yhdyskuntateknisten laitteiden sijoittamisen osalta. Muun lainsäädännön osalta muutostarpeet rajoittuivat pääosin viittaussäännösten tarkistamiseen.

2 LAUSUNNONANTAJAT

Oikeusministeriö pyysi 30.6.2006 mietinnöstä lausuntoa alla mainituilta viranomaisilta ja yhteisöiltä (*:llä merkityt tahot eivät antaneet lausuntoa).

Sisäasianministeriö*

Puolustusministeriö

Valtiovarainministeriö*

Maa- ja metsätalousministeriö

Liikenne- ja viestintäministeriö

Kauppa- ja teollisuusministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriö

Ympäristöministeriö

Korkein oikeus*

Korkein hallinto-oikeus

Vaasan hallinto-oikeus

Suomen ympäristökeskus

Metsähallitus*

Merenkulkulaitos

Merentutkimuslaitos

Tiehallinto

Maanmittauslaitos

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Museovirasto

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio

Itä-Suomen ympäristölupavirasto

Länsi-Suomen ympäristölupavirasto

Pohjois-Suomen ympäristölupavirasto

Uudenmaan ympäristökeskus

Lounais-Suomen ympäristökeskus

Hämeen ympäristökeskus

Pirkanmaan ympäristökeskus

Kaakkois-Suomen ympäristökeskus*

Etelä-Savon ympäristökeskus

Pohjois-Savon ympäristökeskus

Pohjois-Karjalan ympäristökeskus

Keski-Suomen ympäristökeskus
 Länsi-Suomen ympäristökeskus
 Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus
 Kainuun ympäristökeskus*
 Lapin ympäristökeskus*
 Uudenmaan työvoima- ja elinkeinokeskus
 Varsinais-Suomen työvoima- ja elinkeinokeskus*
 Satakunnan työvoima- ja elinkeinokeskus*
 Hämeen työvoima- ja elinkeinokeskus
 Pirkanmaan työvoima- ja elinkeinokeskus
 Kaakkois-Suomen työvoima- ja elinkeinokeskus
 Etelä-Savon työvoima- ja elinkeinokeskus
 Pohjois-Savon työvoima- ja elinkeinokeskus*
 Pohjois-Karjalan työvoima- ja elinkeinokeskus*
 Keski-Suomen työvoima- ja elinkeinokeskus
 Etelä-Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskus*
 Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskus
 Pohjois-Pohjanmaan työvoima- ja elinkeinokeskus*
 Kainuun työvoima- ja elinkeinokeskus
 Lapin työvoima- ja elinkeinokeskus
 Saamelaiskäräjät
 Luonnonvarainneuvosto/maa- ja metsätalousministeriö
 Saaristoasian neuvottelukunta*

Suomen kuntaliitto
 Lapin liitto
 Päijät-Hämeen liitto
 Varsinais-Suomen liitto
 Kymenlaakson liitto
 Etelä-Savon maakuntaliitto*
 Kemijärven kunta*
 Kuusamon kaupunki
 Oulun kaupunki*
 Kuopion kaupunki
 Kokkolan kaupunki*
 Padasjoen kunta
 Säskylän kunta
 Pernajan kunta
 Helsingin kaupunki

Helsingin yliopisto/oikeustieteellinen tiedekunta
 Turun yliopisto/oikeustieteellinen tiedekunta*
 Teknillinen korkeakoulu*

Elinkeinoelämän keskusliitto
 Energiateollisuus ry
 Öljy- ja Kaasualan Keskusliitto*
 Suomen Satamaliitto

Vesi- ja viemärlaitosyhdistys
 Suomen vesiyhdistys r.y.*
 Maa- ja metsätaloustuottajain keskusjärjestö MTK r.y.
 Metsäteollisuus ry
 Svenska lantbruksproducenternas centralförbund r.f.
 Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ry
 Suomen luonnonsuojeluliitto ry
 Natur och Miljö r.f.
 Suomen WWF*
 Kalatalouden Keskusliitto
 Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura ry
 Suomen Ammattikalastajaliitto ry*
 Suomen Kalankasvattajaliitto ry
 Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö
 Vesiensuojeluyhdistysten liitto*
 Suomen Veneilyliitto ry*
 Suomen Kanoottiliitto ry
 Suomen Latu ry
 Suomen Kalamiesten Keskusliitto*
 Suomen Metsästäjä- ja Kalastajaliitto*
 Suomen Vesitieyhdistys ry*
 Suomen Suurpadot ry*

AKAVA ry*
 Suomen Ammattiliittojen keskusjärjestö r.y.
 Suomen Lakimiesliitto ry*
 Suomen Asianajajaliitto
 Erityistuomarit ry*
 Ympäristöasiantuntijoiden keskusliitto ry
 Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry
 Suomen kuntatekniikan yhdistys SKTY r.y.*
 Suomen Rakennusinsinöörien Liitto r.y.*
 Tekniikan Akateemisten Liitto

Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto SKOL ry
 Järvi-Suomen Uittoyhdistys
 Salaojakeskus r.y.*
 Pääkaupunkiseudun Vesi Oy
 Turun Seudun Vesi Oy
 Helsingin Vesi

Lisäksi lausunnon ovat antaneet Oulun Vesi, Söderfjärdenin kuivatusyhtiö ja Yr-
keshögskolan Sydväst.

3 YLEISIÄ ARVIOITA

Lausunnonantajat pitävät yleisesti ottaen vesilakityöryhmän esittämiä säännösehdotuksia sekä täydennys- ja muutosehdotuksia vesilakitoimikunnan ehdotukseen sekä voimassa olevaan lainsäädäntöön perusteltuina. Ehdotettu lainsäädäntö luo hyvät mahdollisuudet kansalaisille ja viranomaisille vaikuttaa erilaisiin vesitaloushankkeisiin niiden eri vaiheissa. Pällekkäisten tai tarpeettomien sääntely- ja viranomaisjärjestelmien ylläpitämistä ei voida pitää perusteltuna. Toisaalta useissa lausunnoissa on katsottu ehdotusten voivan vahvistaa vesistöjen hyötykäytön asemaa suhteessa ympäristön- ja luonnonsuojeluun. Useat lausunnonantajat ovat kiirehtineet lainsäädäntöuudistuksen loppuunsaattamista.

Useat lausunnonantajat toteavat lainsäädäntöehdotusten jakautumisen kahteen mietintöön vaikeuttaneen kokonaiskuvan saamista lainsäädäntöhankkeesta ja lausunnon laatimista. Monet lausunnonantajat viittaavat lausunnoissaan vesilakitoimikunnan mietinnöstä aiemmin esittämiinsä huomautuksiin. Useat lausunnonantajat ovat pitäneet tarpeellisena tarkastella esityksiä kokonaisuutena, jossa lausuntopalautte olisi otettu huomioon. Lausuntopalautteen perusteella muokatusta lainsäädäntöehdotuksesta tulisi sen vuoksi järjestää vielä kuuleminen.

Lausuntopalautteessa käsitellään laajasti valtioneuvoston poikkeustoimivaltaan ja -menettelyyn liittyviä kysymyksiä. Vaikka työryhmän ehdotus valtioneuvoston poikkeuslupa-asiassa koski ensisijaisesti menettelysäännöksiä, työryhmä esitti myös rajoituksia poikkeuslupan piiriin kuuluviin hanketyyppeihin sekä täsmennyksiä poikkeuslupan myöntämisedellytyksiin. Tästä syystä ja toisaalta aiheen yleisen merkittävyyden vuoksi lausunnoissa otetaan menettelysäännösten lisäksi tai niiden sijaan laajasti kantaa myös itse poikkeuslupamahdollisuuteen, samalla tavoin kuin aiemmin vesilakityöryhmän mietinnöstä annetuissa lausunnoissa. Työryhmän esittämää rajausta yhteiskunnan kokonaisedun mukaisesti hankkeisiin pidetään yleensä onnistuneena. Ehdotetun menettelyn pääasiallisena ongelmana pidetään sitä, että valtioneuvoston päätös ja siihen mahdollisesti liittyvä korkeimman hallinto-oikeuden muutoksenhakuratkaisu ajoittuisivat vaiheeseen, jossa itse luvan tarkempi sisältö ei vielä olisi tiedossa. Päätökset voisivat tämän vuoksi ohjata lopullista luparatkaisua tavalla, joka olisi oikeussuojan kannalta kyseenalainen. Myös menettelyn monivaiheisuutta muutoksenhakuineen pidetään ongelmallisena ja toimivallan jaon rajoja osin epäselvinä.

Vesilain korvaussäännösten teknistä uudistamista pidetään pääasiassa onnistuneena. Monien lausunnonantajien mielestä korvaussäännöksiä olisi kuitenkin tarve uudistaa myös aineellisesti niin, että ne vastaisivat paremmin esimerkiksi nykyistä lunastuskorvauslainsäädäntöä.

Työryhmän ehdotusta luonnontilaisten purojen suojelun parantamiseksi pidetään useimmissa lausunnoissa onnistuneena tai vähintäänkin tarpeellisena välivaiheena ennen vesilain, metsälain ja luonnonsuojelulain kokonaistarkastelua luontotyyppejen suojelussa.

Mahdollisuutta määrätä voimassa oleva lupa raukeamaan pidetään yleisesti tarpeellisena ja ehdotettua menettelyä pääosin perusteltuna. Vastoin luvanhaltijan tahtoa tapahtuvan rauettamisen perusteita sekä lupien tarkistamista koskevia siirtymäsäännöksiä on kuitenkin eräiden lausuntojen mukaan täsmennettävä.

Valtaosa lausunnonantajista kannattaa kalatalousvelvoitteen ja –maksun säätämistä keskenään samanarvoisiksi työryhmän esittämällä tavalla. Mietinnössä sivuttuun mahdollisuuteen, että kalatalousmaksut saatettaisiin tulevaisuudessa ohjata osittain tai kokonaan kalastusoikeuden haltijoiden käytettäväksi, suhtaudutaan pääosin varauksellisesti tai kielteisesti.

Säännösehdotuksia vesilain ja ympäristönsuojelulain sekä toisaalta vesilain ja maankäyttö- ja rakennuslain suhteiden järjestämiseksi pidetään pääasiassa perusteltuina. Vesilain lupaharkinnan suhde ympäristönsuojelulain mukaiseen lupaharkintaan vaatii kuitenkin eräiden lausuntojen mukaan vielä selvennystä. Myös jäteveden johtamista toisen alueelle koskevia säännöksiä on vielä tarkennettava, kuten työryhmäkin on todennut.

Luonnos vesiasetukseksi todetaan yleisesti keskeneräiseksi, mutta sen katsotaan täyttävän tarkoituksensa lain- ja asetustason säännösten osoittamiseksi. Useimmat lausunnonantajat kannattavat ehdotusta, että uuteen vesiasetukseen ei otettaisi puhtaasti teknisiä ohjeita sisältäviä säännöksiä.

Eräät lausunnonantajat ovat pitäneet ehdotuksia riittämättöminä. *Museovirasto* korostaa, että kulttuuriperinnön suojelu tulee ottaa selkeämmin huomioon uuden vesilain säännöksissä. Lupaviranomaiset tulee ohjata pyytämään lausuntoja kulttuuriperintöasiantuntijoilta. *Länsi-Suomen ympäristökeskus* toteaa, että uusi vesilakiehdotus painottuu hankekohtaiseen sääntelyyn. Siten esimerkiksi valuma-aluekohtaisten tulvariskien hallinnalta ja siinä tarvittavilta toimenpiteiltä puuttuu edelleen lainsäädännöllinen perusta. Lainsäädäntöä olisi tarpeen kehittää tämän tyyppisten, yksittäistä hanketta laajalaisempien suunnittelu- ym. –kokonaisuuksien suuntaan. *Saamelaiskäräjät* toteavat, että alkuperäiskansojen oikeuksia koskevat kansainväliset velvoitteet tulisi ottaa paremmin huomioon vesilainsäädäntöä uudistettaessa.

Puolustusministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Maanmittauslaitos, Merentutkimuslaitos, Pohjois-Karjalan TE-keskus, Kymenlaakson liitto, Päijät-Hämeen liitto, Varsinais-Suomen liitto, Suomen Satamaliitto ja Suomen Kanoottiliitto toteavat, ettei niillä ole mietinnöstä huomautettavaa.

4 YKSITYISKOHTAISET HUOMAUTUKSET

4.1 Menettely valtioneuvoston poikkeuslupa-asiassa

Kauppa- ja teollisuusministeriö puoltaa työryhmän esitystä, että valtioneuvoston tarkoituksenmukaisuustarkastelu koskisi vain tiettyjä lakiehdotuksen 3 luvun 5 §:ssä lueteltuja hankkeita, mikäli niillä on yhteiskunnallista merkitystä. Perusteltua on myös se, ettei ympäristölupaviraston päätökseen, jolla asia on siirretty valtioneuvoston ratkaistavaksi, voisi erikseen hakea muutosta. 3 luvun 5 §:ää tulisi kuitenkin voida tulkita siten, että yhdyskuntien vesihuollon lisäksi poikkeusmenettely koskisi myös sellaisia teollisuuden vesihuoltohankkeita, joissa puhtaan veden tarve on välttämätöntä.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, ettei vesilaisissa olisi enää tarpeen säätää ehdottomista luvanmyöntämiseistä, koska vesilain intressivertailua ja hankkeiden toteuttamistapaa koskevat sekä luonnonsuojelulain, ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain ja ympäristönsuojelulain säännökset riittävät jo sinällään estämään nykyisen vesilain 2 luvun 5 §:ssä tarkoitettuja haitallisia vaikutuksia. Jos ehdoton luvanmyöntämiseistä kuitenkin jää lakiin, työryhmän ehdottama menettely on välttämätön. Poikkeuslupamenettelyyn liittyy useita ongelmallisia kysymyksiä, joiden ratkaisemiseksi työryhmä on laatinut hyvän ehdotuksen.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK pitää tärkeänä, että vesilakiin sisältyvät edellytykset myöntää lupia yhteiskunnan edun kannalta merkittävillä hankkeilla. Työryhmän ehdotus menettelytavoista poikkeuslupan hakemiseksi on käsitellyistä vaihtoehdoista toimivin. *Lapin liitto* toteaa, että hankkeen sallittavuusratkaisun siirtäminen valtioneuvostolle lupaprosessin tietyssä vaiheessa on ehdottoman välttämätön ja perusteltu. Kestävän kehityksen periaatteiden mukaan hankkeessa tulee ottaa tasapuolisesti huomioon hankkeen taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät vaikutukset. Tällaisen hankkeen sallittavuusharkinta on oltava viime kädessä poliittisesti vastuullisella elimellä eli valtioneuvostolla. Työryhmän muotoilema esitys täyttää nämä vaatimukset.

Energiateollisuus ry pitää työryhmän ehdotusta perusteltuna ja katsoo, että yhteiskunnallisten hyötyjen ja haittojen punnitseminen on suoritettava valtioneuvostossa. Oikeus-systemaattisesta näkökulmasta ajatellen kokonaisuuden kannalta parempi lopputulos kuitenkin saavutettaisiin, jos vesilaisissa luovuttaisiin kokonaan ehdottoman luvanmyöntämiseisten sisältävästä erityissäännöksestä. Intressivertailu estää yleisvahingolliset yleisen edun loukkaukset ohjaten samalla kestävän kehityksen ideologian mukaisesti sovittamaan yhteen taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristölliset tekijät.

Vesi- ja viemärlaitosyhdistys pitää tärkeänä vesilakiehdotuksen 3 luvun 5 §:ssä valtioneuvostolle annettua mahdollisuutta myöntää poikkeuslupan myöntämisen esteistä, jos hanke on yleisen edun kannalta tärkeä. Säännöksessä on syytä olla esimerkkiluettelo, joka sisältää mm. yhdyskunnan vesihuoltoa palvelevat hankkeet, kuten työryhmän ehdotuksessa. *Oulun Vesi* pitää ehdotetun 3 luvun 5 §:n mukaista valtioneuvoston poikkeuslupamahdollisuutta tärkeänä, koska ehdoton luvanmyöntämiskielto voi muodostua esteeksi sellaisille yhteiskunnallisesti merkittävillä hankkeilla, joita varten sitä ei ole alun perin tarkoitettu. *Pääkaupunkiseudun Vesi Oy* toteaa, että valtioneuvoston ratkaistavaksi mahdollisesti siirrettävien hankkeiden luettelo on liian laaja. Riittävää olisi ylei-

sen turvallisuuden, yhdyskunnan vesihuollon tai muun yhteiskunnan kannalta erittäin merkittävää tarkoitusta palvelevan hankkeen ottaminen säännökseen.

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusjärjestö pitää välttämättömänä säännöstä, jonka mukaan valtioneuvosto voi myöntää poikkeusluvan yhteiskunnan kannalta merkittävää tarkoitusta palvelevalle hankkeelle, jos sen toteuttaminen on yhteiskunnan kokonaisedun mukaista. *Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund* toteaa, että poikkeuslupamahdollisuus on tärkeä sisällyttää lainsäädäntöön, mutta menettelyä koskevat säännökset saattavat vaatia lisävalmistelua.

Kuopion kaupunki toteaa, että poikkeamispäätöksen rajaaminen ainoastaan yhteiskunnallisesti merkittäviin hankkeisiin nopeuttaa hankkeiden etenemistä. Myös muiden luvan myöntämisedellytysten tutkiminen ennen poikkeamispäätöstä on perusteltua.

Tiehallinto kannattaa työryhmän ehdotusta.

Ympäristöministeriö toteaa, että vesilain nykyinen lupajärjestelmä on toimiva ja antaa oikeusvarmuuden lain soveltamisessa. Vesilain lupaharkinnan kannalta on välttämätöntä, että nykyisen 2 luvun 5 §:n itsenäisyys ja ehdoton luonne säilytetään. Vesitalous-hankkeesta aiheutuville vahingollisille vaikutuksille on jatkossakin oltava yläraja, jota hankkeen hyötyjä kasvattamalla ei voi ylittää. Valtioneuvoston poikkeuslupavalta soveltuisi erittäin huonosti nykyiseen lupa- ja erityisesti muutoksenhakujärjestelmään. Ympäristölupaviraston tulisi ratkaista lupaharkinnan yhteydessä hankkeen yhteiskunnallinen merkittävyys, joka istuu huonosti ympäristölupaviraston tehtäväkuvaan. Ehdotus lisäisi valtioneuvoston toimivaltaa tapauskohtaisissa asioissa, jota yleisesti on pyritty vähentämään. Ympäristöministeriön ohella valtioneuvoston poikkeustoimivaltaan suhtautuvat kriittisesti mm. *Hämeen ympäristökeskus, Keski-Suomen ympäristökeskus, Länsi-Suomen ympäristökeskus, Pohjois-Karjalan ympäristökeskus, Hämeen TE-keskus, Kainuun TE-keskus, Keski-Suomen TE-keskus, Lapin TE-keskus, Pohjanmaan TE-keskus, Uudenmaan TE-keskus, Museovirasto, Natur och Miljö, Suomen luonnonsuojeluliitto, Luonnonvarainneuvosto, Kuusamon kaupunki, Padasjoen kunta, Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry, Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö ja Suomen Latu.*

Suomen luonnonsuojeluliiton mukaan ehdotettu menettely ei ole selkeä eikä yksinkertainen. Ehdotettu muutos on ongelmallinen myös tuomioistuinten toiminnan kannalta. Korkein hallinto-oikeus voisi joutua ottamaan kantaa valtioneuvoston suorittamaan harkintaan ja mahdollisiin EU-oikeudellisiin komplikaatioihin ilman, että hanketta olisi voitu vielä käsitellä perusteellisesti. Huomattavan ongelman muodostaa lisäksi se, että monissa hankeryhmissä sallitun toiminnan laajuus muodostuu vasta lupamenettelyssä. Hankkeen toteuttamisen yksityiskohtaiset edellytykset päätettäisiin lupaviranomaisen päätöksellä vasta valtioneuvoston päätöksen jälkeen. Lupamääräyksillä ei kuitenkaan saisi muodota hanketta valtioneuvoston hyväksymään toteuttamistapaan nähden siten, että lupamääräykset olennaisesti muuttaisivat hanketta. Tämän sääntelyn seurauksena lupamääräysten antamat mahdollisuudet hankkeen muotoamiselle huomattavasti vähenivät.

Uudenmaan ympäristökeskus pitää valtioneuvoston poikkeustoimivaltaa tarpeettomana ja ehdotettua menettelyä sekavana. Ongelmana on mm., että korkein hallinto-oikeus

valitusviranomaisena voi joutua harkitsemaan samanaikaisesti sekä hankkeen yhteiskunnallista merkittävyyttä että poikkeuslupan tarvetta. Tällöin ei kuitenkaan olisi vielä tiedossa, mitä lupamääräyksiä lupaviranomainen tulisi antamaan haittojen vähentämiseksi. Mietinnössä ei ole pohdittu poikkeusmenettelyn suhdetta vesienhoidon järjestämisestä annetun lain 17 §:ssä tarkoitettuun valtioneuvoston päätökseen.

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että jos vesilain 2 luvun 5 §:ää ei nykyisellään pidetä toimivana tai muutoin oikeasuhtaisena, oikea ratkaisu olisi poikkeusmenettelyiden sijaan muuttaa itse materiaalista säännöstä toivottuun nykyistä joustavampaan suuntaan. Toisaalta on äärimmäisen vaikea kuvitella tilannetta, jossa jo säännönmukainen intressivertailu ei asettaisi luvulle estettä mutta jossa ehdoton este kuitenkin olisi käsillä. Ehdotuksessa erillismenettely valtioneuvostossa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa on sijoitettu sellaiseen ajalliseen vaiheeseen, jossa itse luparatkaisusta on vasta olemassa hallintoviranomaisen käsitys ja jossa luvan tarkempi sisältö on vielä täysin avoimena. Jos korkein hallinto-oikeus ehdotuksen mukaisesti ratkaisisi poikkeusta koskevan valituksen yhteydessä myös kysymyksen poikkeuksen tarpeesta, myös intressivertailu, joka on kiinteässä yhteydessä haitankärsijöiden oikeussuojaan, korvausratkaisuihin ja erilaisten velvoitteiden asettamiseen, ratkaistaisiin samassa yhteydessä ilman lainkäyttöratkaisun pohjana muutoin aina olevaa lupaviranomaisen täydellistä luparatkaisua ja ohittaen säännönmukainen muutoksenhaku hallinto-oikeudessa. Ratkaisu olisi oikeussuojan kannalta kestävä. Ehdotuksesta ei myöskään käy ilmi menettely siinä tilanteessa, että ehdottoman esteen käsillä oloon päädyttäisiin vasta muutoksenhakutuomioistuimessa. Varsinainen lupamenettely ympäristölupavirastossa voisi jatkua vasta korkeimman hallinto-oikeuden annettua päätöksensä, ja ympäristölupaviraston aikanaan annettavan päätöksen jälkeen olisi vuorossa säännönmukainen sitä koskeva muutoksenhaku hallinto-oikeudessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Monipolvinen malli on tältäkin kannalta vastoin niitä pyrkimyksiä, joita ympäristöasioiden käsittelyssä on viime aikoina korostettu. Lisäksi asianosaisten ja muiden kansalaisten kuulemisvaiheet lisääntyisivät hankalalla tavalla.

Vaasan hallinto-oikeus katsoo, että vesilain mukainen lupaharkinta olisi pidettävä jatkossakin oikeusharkintana, eikä siihen tulisi kytkeä mukaan valtioneuvoston tarkoitukseenmukaisuusharkintaa. Ne käytännössä erittäin harvat hankkeet, joissa työryhmän esittämä valtioneuvoston rooli tulisi mukaan lupaprosessiin, on mahdollista toteuttaa erillislailla. Työryhmän esittämä rajausta yhteiskunnan kokonaisedun mukaisesti on hyvä, ja ehdotettu esimerkinomainen hankeluettelo on paikallaan. Ehdotetut menettelysäännökset vaikuttavat riittävän selkeiltä ainakin ympäristölupaviraston osalta. Menettelysäännöksiä pitäisi mahdollisesti tarkentaa niitä tilanteita varten, joissa vasta muutoksenhakuaste toteaa, että jo luvan saaneissa hankkeissa onkin valtioneuvoston poikkeuslupaa vaativa luvanmyöntämiseste. Muutoksenhakua koskeva 15 luvun 1 a § aiheuttaisi asioiden viipymistä.

Suomen ympäristökeskus pitää ehdotusta perusteltuna. Yhteiskunnan muuttuminen ja ilmastonmuutos voivat olla sellaisia tekijöitä, jotka puoltavat tällaisen poikkeusmenettelysääntöjen myöntämistä valtioneuvostolle. Muiden kuin ehdotuksessa mainittujen hankkeiden osalta tulee kuitenkin myös uudessa vesilaissa säilyttää ehdotonta luvanmyöntämisestettä koskeva säännös, johon ei voi saada poikkeusta.

Länsi-Suomen ympäristölupavirasto toteaa, että 3 luvun 5 §:ssä säädetty menettely on toimiva ja looginen. *Itä-Suomen ympäristölupavirasto* toteaa, että mietinnössä esitettyä 11 luvun 20 §:n 3 momenttia olisi vielä selvennettävä niin, että ympäristölupavirastolta edellytettäisiin vain perusteltua ratkaisua hakemuksen siirtämisestä valtioneuvostolle, hakemusasiakirjojen toimittamista ja mahdollisesti yhteenvetoa asiassa esitetyistä muistutuksista ja mielipiteistä. Säännöksen otsikko olisi muutettava, koska se vastaa säännöksen sisältöä lähinnä vain 1 momentin osalta. *Pohjois-Suomen ympäristölupavirasto* toteaa, että menettelyä valtioneuvoston poikkeuslupan hakemisessa tulisi mahdollisuuksien mukaan selkiyttää ympäristölupaviraston osalta. Esimerkiksi hankkeen yhteiskunnallisen merkityksen esittäminen valtioneuvostolle kuuluisi luontevammin luvan hakijan tehtäviin, ei lupaviranomaiselle.

Pirkanmaan ympäristökeskus toteaa, että työryhmä on muotoillut poikkeuslupan myöntämisen edellytykset hieman toisin kuin vesilakitoimikunta. Ympäristökeskus pitää työryhmän ehdotusta parhaana tarkastelluista vaihtoehdoista.

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen mielestä esitys poikkeuslupa-asian käsittelyjärjestyksestä on hyvä. Valtioneuvostolla täytyy harkintaa tehdessään olla riittävät tiedot hankkeesta ja sen vaikutuksista, jotta poikkeuslupapäätös voisi perustua riittäviin tietoihin. Yhteiskunnallisesti merkittävänä ja yhteiskunnan kokonaisedun mukaisena hankkeena tulisi mainita merkittävän asukas- ja kuluttajajoukon tarvetta palveleva vesihuoltohanke riippumatta siitä, onko kyse yhden vai useamman kunnan väestöä tai aluetta koskevasta hankkeesta.

Pohjois-Savon ympäristökeskus katsoo, ettei poikkeuslupamenettely sovellu luvan myöntämisen laillisuusperiaatteisiin. Työryhmän esitys poikkeuslupa-asian käsittelyprosessista valituskäsittelyineen on kuitenkin selkeä ja työryhmässä käsitellyistä vaihtoehdoista perustelluin.

Saamelaiskäräjät toteaa, että valtioneuvostolle myönnetty poikkeuslupavalta on erikoinen järjestely Suomen oikeusjärjestelmässä sekä yleensä että erityisesti saamelaisten oikeussuojan kannalta. Yleiselläkin tasolla käsitteet ”yhteiskunnan kannalta merkittävä hanke” ja ennen kaikkea ”yhteiskunnan kokonaisuus” ovat ongelmallisia varsinkin, kun niitä valtioneuvostossa punnittaisiin tarkoituksenmukaisuusharkinnan pohjalta. Ongelmista suurin olisi se, katsoisiko korkein hallinto-oikeus voivansa oikeudellisin perustein muuttaa tarkoituksenmukaisuusharkinnan nojalla tehtyä poliittista päätöstä.

Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan mukaan alueellisen lupaviranomaisen harkinnan laajentamista valtakunnallisen kokonaisuuden tasolle voidaan pitää perusteltuna, kun otetaan huomioon tietynlaisten suurhankkeiden valtakunnallisen merkittävyyden ja sijoituspaikan valintaan liittyvät yhteiskunnallis-taloudelliset syyt. Vesilakityöryhmässä valmistunut ehdotus on menettelyllisesti kuitenkin varsin monimutkainen erityisesti muutoksenhakujärjestelmästä johtuvien lisävaatimusten ja viiveiden näkökulmasta. Eräs vaihtoehto voisi olla sellainen, että hakemus olisi eräänlaisena ennakkoratkaisuna valtioneuvoston harkinnassa tiettyjen kokonaisuuden liittyvien seikkojen osalta. Muutoksenhaun jälkeen asia jatkuisi normaaliin tapaan lupaviranomaisessa. Ehdotetussa mallissa, jossa asia palautuisi valtioneuvoston päätöksen jälkeen lupaviranomaisen jatkokäsittelyyn, olisi kolmentasoisia päätöksentekovaiheita

muutoksenhakumahdollisuuksineen. Säännöksissä olisi aiheellista erottaa selkeämmin toisistaan sekä menettelyllisesti että asiallisesti kahden viranomaisen ratkaistavat kysymykset ja niiden keskinäiset edellytyssuhteet joko lähestymällä ennakkoratkaisumallia tai määrittelemällä tarkemmin, mikä merkitys lupaviranomaisen siirtopäätöksellä asianosaisten puhevallan käytön ja asian lainvoimaisuuden kannalta on. Asiallisena vaikeutena onkin enemmän toimivallan jakautuminen lupaharkinnan suhteen valtioneuvoston ja lupaviranomaisen kesken.

Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura toteaa, että ehdotuksen mukaan hankkeen intressivertailuedellytyksen tulisi täytyä, ennen kuin se voidaan siirtää valtioneuvostoon. Tämä ei kuitenkaan käy yksiselitteisesti ilmi säädöstekstistä, vaan ehdotetun 3 luvun 5 §:n 1 momentin sanamuodon perusteella ympäristölupaviraston näyttäisi päinvastoin olevan mahdollista siirtää asia valtioneuvostoon ilman intressivertailun suorittamista, mikäli se on todennut 4 §:n 2 momentin mukaisen luvan myöntämisen esteen olevan käsillä. Se, että korkeimmalle hallinto-oikeudelle valitettaisiin samanaikaisesti sekä ympäristölupaviraston siirtopäätöksestä että valtioneuvoston poikkeuslupapäätöksestä, hämärtää päätöksenteon sisällön ja toimivallan jaon rajoja. Koska korkein hallinto-oikeus tutkisi ehdotuksen mukaan poikkeuslupapäätöksen yhteydessä poikkeusluvan tarpeen, olisi sen otettava kantaa myös intressivertailuedellytyksen täyttymiseen ainakin esikysymyksenä. Käytännössä korkein hallinto-oikeus käsitelisi näin asian kokonaisuudessaan niin poikkeuslupasäännösten kuin vesilain muun aineellisen sisällön osalta. Tämän jälkeen vesilupapäätöksestä valittaminen Vaasan hallinto-oikeuteen muodostuisi itse luparatkaisun osalta siten merkityksettömäksi, että poikkeusluvan nojalla toteutettavan hankkeen vesilupaa ei voitaisi käytännössä kumota. Myös mahdollisuudet lupamääräysten modifiointiin olisivat tuolloin varsin rajoitettuja. Toisaalta ehdotettu muutoksenhaku erikseen vesilupapäätökseen sekä valtioneuvoston poikkeuslupaan voisi aiheuttaa sen, että hanke, jolle poikkeuslupa olisi myönnetty, voitaisiin intressivertailuedellytysten puuttumisen perusteella teoriassa hylätä valitusasteessa. Monet edellä mainituista ongelmista voitaisiin välttää, mikäli ehdotettua mallia muutettaisiin niin, että asia siirrettäisiin valtioneuvostoon vasta siinä vaiheessa, kun hankkeen intressivertailuedellytyksen täytyminen on lainvoimaisesti selvillä.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö toteaa, että poikkeuslupamenettely vastaa pohjoismaisen demokratian periaatteita paremmin kuin tuomarivaltaa tukeva nykylaki. Lain perusteluihin tulisi lisätä ilmastopolitiikka yhdeksi huomiotavaksi näkökohdaksi.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että mietinnössä ei käsitellä eri lupapäätöksiä koskevien monivaiheisten muutoksenhakujen vaikutuksia yleisesti ja erityisesti niiden vaikutusta käsittelyn kestoon. Myös prosessuaaliset tulkintaongelmat ovat mahdollisia.

Ympäristöasiantuntijoiden keskusliitto katsoo, että poikkeuslupajärjestelmä korostaisi poliittisen vallankäytön merkitystä asiantuntemukseen perustuvan ratkaisemisen sijaan. Tälle ei ole myöskään työryhmän mietinnössä esitetty vakuuttavia perusteita. Jos nykyistä lupakäytäntöä ei pidetä tyydyttävänä, olisi tarvittaessa tarkistettava itse lupien edellytyksiä koskevia pykäläiä sekoittamatta päätöksenteon perusteita.

Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto toteaa, että jos mahdollisuus myöntää poikkeuslupa säilytetään, 3 luvun 5 §:n 1 momenttiin pitäisi lisätä erillisenä perusteena yleinen

terveys. Poikkeuksen myöntämisedellytysten sanamuoto voisi vastata soveltuvin osin luonnonsuojelulain Natura-poikkeussääntöjä, millä tiukennettaisiin poikkeusedellytyksiä. ”Yhteiskunnan kokonaisuus” voitaisiin korvata ilmaisulla ”yleisen edun kannalta pakottava syy, joka on huomattava verrattuna hankkeesta aiheutuviin edunmenetyksiin”. Näin harkinta olisi lähempänä laillisuusharkintaa ja säilyttäisi vesilain intressiharkinnan luonteen.

4.2 Vesilain korvaussäännösten uudistaminen

Liikenne- ja viestintäministeriö esittää vesilain 13 luvun 2 §:n 2 momenttia muutettavaksi siten, että aluksen omistajan/laivanisännän vastuusta säädettäisiin yksinomaan merilaissa ja että ehdotuksesta poistettaisiin aluksen omistajaa koskeva vastuusääntely eli 2 momentin kaksi ensimmäistä virkettä. Ehdotuksessa ei ole otettu huomioon merenkulun vastuusääntelyssä tapahtunutta kehitystä eikä vastuusääntelyn kytkeä kansainväliseen yleissopimuskehitykseen.

Korkein hallinto-oikeus pitää korvaussäännöksiin tehtyjä teknisiä uudistuksia asianmukaisina. Korvattavia edunmenetyksiä koskevan 13 luvun 6 §:n perusteluissa menetyksen fyysisyyden tarkastelua voitaisiin täsmentää toteamalla, että kyse on taloudellisista edunmenetyksistä, jotka eivät ole yhteydessä lunastukseen tai esinevahinkoon. On myös paikallaan harkita, antaako kiinteistön ulkopuolella aiheutuneen maisemamenedyksen korvattavuutta koskeva tuore ratkaisu KHO 2006:59 aihetta perustelujen kehittämiseen nykyisen oikeustilan osalta.

Vaasan hallinto-oikeus toteaa, että työryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti onnistunut selkeyttämään korvausjärjestelmää ja parantamaan säännösten ymmärrettävyyttä sekä järjestelmän hahmottamista. 13 luvun 4 §:n 2 momentissa niin sanottujen vanhojen vahinkojen korvaamista tulisi selvennykseksi täydentää siten, että korvauksen sijasta korvausvelvollinen voitaisiin velvoittaa tarpeellisiin toimenpiteisiin korvattavan edunmenetyksen ehkäisemiseksi tai vähentämiseksi siten kuin ehdotuksen 11 §:ssä säädetään. Perustelujen mukaan 13 luvun 4 §:stä on jätetty tarpeettomana pois voimassa olevan vesilain 11 luvun 21 §:n 1 momentin kaltainen säännös luvan myöntämisen ja toimenpiteeseen ryhtymisen tai luvan raukeamisen välisenä aikana aiheutuneen erityisen menetyksen korvaamisesta. Toisin kuin perusteluissa todetaan, jätevesiasiat eivät ole olleet säännöksen yksinomaisena soveltamisalana, ja säännöksen säilyttämistä tulisi vielä harkita. 13 luvun 9 §:n 3 momentin mukaan suoritettava korvaus on puolitoistakertainen tiettyjen alueiden osalta. Mikäli lunastusvelvollisuutta ei ole tarkoitus rajoittaa vain maapohjaa (aluetta) koskevaksi, lakitekstiä on tältä osin selvennettävä. 13 luvun 12 §:n 4 momentissa tulisi selvyyden vuoksi mainita myös laitteiden ja rakennelmien kunnossapitokustannukset. 13 luvun 15 §:ää tulisi muuttaa siten, että korvauksen palauttamista haettaisiin korvauspäätöksen tehneeltä ”viranomaiselta”, koska korvauksista ei päättä ainoastaan ympäristölupavirasto.

Itä-Suomen ympäristölupavirasto toteaa, että muutokset parantavat korvaussäännösten ymmärrettävyyttä verrattuna voimassa olevaan vesilakiin ja että korvaussääntelyyn ja sen systematiikkaan ei liene tarvetta tehdä asiallisia muutoksia.

Länsi-Suomen ympäristölupavirasto toteaa, että korvaussäännösten puutteita ja epäjohtomukaisuuksia ei ole korjattu. Esimerkiksi koron määräytyminen riippuu sattumanvaraisista seikoista kuten siitä, käsitelläänkö korvausasia lupapäätöksen yhteydessä vai erillisenä asiana. Korvauksia koskeva luku pitäisi kirjoittaa kokonaan uudelleen.

Keski-Suomen ympäristökeskuksen mukaan työtä vesilain korvaussäännösten ajanmuokauttamiseksi tulisi jatkaa.

Pirkanmaan ympäristökeskus toteaa, että korvausasioissa kulloinkin sovellettava laki ja viranomaisten työnjako näyttävät jäävän vaikeaselkoisiksi. Perustelujen mukaan 13 luvun 3 §:n 2 momentti (kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen käsiteltävät korvausasiat) koskisi myös tutkimuslupaa. Tätä on kuitenkin vaikea päätellä mainitusta lainkohdasta, varsinkin kun 18 luvun 5 §:n mukaan tutkimusluvasta päättää ympäristölupavirasto.

Saamelaiskäräjät toteaa, että korvaukseen oikeutettujen tahojen luettelo myötäilee vanhaa vesilakia. Ne eivät ota huomioon lainsäädännössä ja kansainvälisissä sopimuksissa vahvistettuja alkuperäiskansojen ja erityisesti vähemmistöjen perustuslaillisia oikeuksia perinteisesti nauttimiinsa maa- ja vesialueisiin kulttuurin kannalta olennaisten elinkeinojen suojaamiseksi.

Suomen kuntaliitto pitää perusteettomana ja tarpeettomana ehdotetun 13 luvun 6 §:n 3 momentin säännöstä, jonka mukaan pohjaveden ottomahdollisuuden perustuva maan lisäarvo olisi otettava huomioon käyttöoikeudesta suoritettavaa korvausta määrättäessä, ja esittää säännöksen poistamista. *Vesi- ja viemärlaitosyhdistys* katsoo, että 13 luvun 6 §:n säännös pohjaveden ottomahdollisuuden perustuvan lisäarvon korvaamisesta on epäselvä ja voi aiheuttaa kiistaa korvauksen määrästä ja siten tärkeän hankkeen viivästyttämisestä. Korvausta määrättäessä ei myöskään tulisi ottaa huomioon ottomahdollisuutta, vaan otto-oikeus, jos sellainen on olemassa lain tai viranomaisen antaman luvan perusteella. 13 luvun 6 §:ssä voitaisiin säätää ennemminkin "pohjaveden kotitarveottoon perustuvasta maan lisäarvon" korvaamisesta.

Helsingin kaupunki toteaa, että korvaussäännökset ovat työryhmän ehdotuksessa muotoutuneet 13 luvun 2 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa korvattavien edunmenetysten osalta vesilakitoimikunnan ehdotusta vaikeaselkoisemmiksi. Lisäksi tuottamuksesta riippumattoman vastuun tilanteissa korvattavia edunmenetyksiä säätelevä 13 luvun 6 § on vaikeatulkintainen. Pykälän luetteloon on sisällytetty sekaisin sekä välittöminä ja välillisinä pidettäviä edunmenetyksiä. Laissa tai sen perusteluissa tulisi selventää, mitä edunmenetyksiä tarkoitetaan 13 luvun 2 §:ssä mainitulla omaisuutta välittömästi kohdanneella edunmenetyksellä. Laissa tai asetuksessa tulisi tarkemmin ohjata sitä, miten 13 luvun 6 §:n 3 momentissa tarkoitettu pohjaveden ottomahdollisuuden perustuva maan lisäarvo lasketaan. Vedenottamon tekijän vastuu tarvittavan vesijohton tekemisestä sekä kunnossapidosta 13 luvun 12 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa ei myöskään saisi koskea koko johtoa, vaan korvaukseen oikeutetun vastuulle olisi jätettävä tämän omalle kiinteistölle ulottuva osa johtoa.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta toteaa, että uuteen ehdotukseen ei sisälly enää vesivoiman korvaamista sähkönä koskevaa säännöstä. Vedensaannin turvaamista koskeva sääntely muuttuisi ainakin sanamuodoltaan eräiltä osin. Tämän vuoksi olisi tarpeen määrittää, millä tavoin esimerkiksi luvan tarkistamisen tai hankkeen muuttamisen yhteydessä on suhtauduttava aiemmassa luvassa oleviin luontoiskorvausmääräyksiin. Ehdotuksessa tulisi perustella, miksi puolitoistakertaisen korvaus edelleen säilytetään. Kun nykyisen vesilain voimaantulon jälkeen on säädetty uusi lunastuslaki, jossa määritellään korvauksen perustuslailliset edellytykset, erityisen korvausperusteen säilyttämiseen uudessa vesilaissa ei ole asiallisia eikä omaisuudensuojasääntelystä johtuvia perusteita.

Energiateollisuus ry toteaa, että ehdotus selkeyttää korvausten määräämistä koskevaa sääntelyä. Yksi avoimeksi jäänyt kysymys on virallisperiaatteen noudattaminen edellyttämättömien vahinkojen korvaamista koskevissa tilanteissa. Hakemuksen vireille panijan ja toiminnanharjoittajan välinen näyttötaakka on näissä asioissa oikeuskäytännössä vaihdellut, minkä vuoksi hakijalta ja toiminnanharjoittajalta vaadittavien selvitysvelvollisuuksien laajuus ei ole ennakolta selvillä. Lainsäädäntöä pitäisi tältä osin täsmentää.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK pitää työryhmän ehdotusta oikeansuuntaisena. Vesilain korvausjärjestelmä jää silti varsin monimutkaiseksi, ja säännöksiä tulisi tarkistaa niissä kysymyksissä, jotka Metsäteollisuus ry on lausunnossaan esittänyt. *Metsäteollisuus ry* toteaa, että 13 luvun 2 §:ää tulisi muuttaa siten, että välillisten vahinkojen korvattavuuden edellytyksenä olisi tahallisuus tai törkeä tuottamus kuten vahingonkorvauslaissa. Koska korvausvaatimuksia voidaan esittää myös suoraan toiminnanharjoittajalle, koronmaksun alkamisajankohtaa koskevasta 13 luvun 14 §:stä tulisi käydä ilmi, että korvausvaatimus on esitettävä viranomaiselle. Lupa-asioiden käsittelyajat ovat usein pitkiä, jolloin korkomääräyksestä aiheutuu toiminnanharjoittajille kohtuuttomia kustannuksia. Laissa tulisi säätää, että viranomaisen on käsittelyn viivästyessä kohtuullistettava käsittelyajalta maksettavaa korkoa 24 kuukauteen. Koron maksuun ei myöskään pidä asettaa velvoitetta silloin, kun lupakäsittely tai luvan voimaantulo viivästyy korvaussensaajan viivytelyn tai lupa-asiasta tekemän valituksen johdosta yli edellä sanotun ajan. Olemassa olevan toiminnan luvan tarkistamista ei tulisi pitää 14 §:n mukaisena toimenpiteeseen ryhtymisenä. Nykyisessä vesilaissa asian tulkinta on jätetty avoimeksi, mikä on aiheuttanut kohtuuttomia tilanteita koron maksussa luvan käsittelyajalta. Pitkään vallinnut yleinen korkotaso huomioon ottaen kuuden prosentin korko ei ole kohtuullinen, vaan laissa tulisi käyttää korkolain 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua viitekorkoa. Korvausten suorittamisella määrätty 30 päivän maksuaika on käytännössä liian lyhyt. Viivästyskoron maksuvelvollisuutta ei tulisi olla, jos viivästyminen aiheutuisi korvaussensaajasta esimerkiksi omistuksen epäselvyyden tai tilitietojen puuttumisen takia. Perusteetta maksetun korvauksen palauttaminen tulisi säätää 13 luvun 15 §:ssä pääsäännöksi, ja säännöksen perusteluista tulisi poistaa maininta, että jo käytettyä korvaussummaa ei välttämättä määrättäisi palauttavaksi. Ehdotetusta 13 luvun 5 §:n 1 momentista saa sen käsityksen, että korvausta voisi vaatia, vaikka korvauskysymys olisi jo aiemmin lainvoimaisesti ratkaistu. Kohta tulee tältä osin tarkistaa.

Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto toteaa, että ankaraa vastuuta koskevan nykyisen vesilain 1 luvun 25 §:n soveltamisessa on ilmennyt tulkintavaikeuksia. Laivaliikenteen aiheuttamien vahinkojen vastuusta määrätään pääosin merilaissa (674/1994), jonka mu-

kaan vastuu edellyttää yleensä tuottamusta. Kansainvälistä merenkulkua säätelevät normit perustuvat usein kansainvälisiin yleissopimuksiin, joissa vastuu on lähtökohtaisesti tuottamusvastuuta. Ankaraa korvausvastuuta koskeva 13 luvun 2 §:n 2 momentti on kirjoitettu siten, että sen voisi sanamuotonsa perusteella arvioida syrjäyttävän merilain. Suomen oikeustila poikkeaa siten muista Pohjoismaista ja kansainvälisten merioikeussopimusten periaatteista. Ulkomaisen laivanvarustajan sekä vakuutusriskin arvioinnin kannalta on ongelmallista, jos Suomessa vastuu on ankarampaa kuin muualla. Vesilain ja merilain välinen tulkintaongelma tulisi ratkaista niin, että merilaki erityislakina syrjäyttäisi yleislakina pidettävän vesilain. Uuden vesilain 13 luvun 2 §:n 2 momentin toisen virkkeen sijaan voitaisiin säätää esimerkiksi seuraavasti: ”Kauppamerenkulkuun käytettävien alusten vastuun osalta sovelletaan kuitenkin, mitä merilaissa on säädetty.”

Kalatalouden Keskusliitto toteaa, että mahdollisuus hakea korvauksia ennakoimattomista vahingoista on keskeinen osa haitankärsijän oikeusturvaa. Siksi on tärkeää, että vahinkojen selvittämismuutoksen ja näyttötaakkaan ei tehdä tältä osin sisällöllisiä muutoksia.

Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura toteaa, että vesilain korvaussäännösten uudistaminen kaikilta osin olisi ollut tarpeen vesilain kokonaisuudistuksen yhteydessä senkin vuoksi, että vesilain järjestelmä aineellisesti monessa suhteessa muuttuu ja siten korvaustilanteetkin voivat muodostua aiemmasta poikkeaviksi. Ehdotettuun 13 luvun 10 §:ään on liitetty määrämuotovaatimus, jonka mukaan asianosaisten välinen sopimus korvauksen suorittamisesta on tehtävä kirjallisena. Ehdotuksen perusteluissa määrämuotoa ei ole perusteltu. On epäselvää, koskeeko säännös kaikkia vesilain tarkoittamia vahingonkorvauksia eli siis sekä rikkomusperusteisia että luvasta johtuvia korvauksia. Vaikka säännös tarkoittaisi vain luvasta johtuvia korvauksia, niiden skaala on varsin laaja. Ongelmaksi muodostuu, mitä seurauksia on siitä, että pienissä asioissa ei lain säännöksestä huolimatta kuitenkaan tehdä kirjallisia sopimuksia. Uuteen korvaussäännöstyön ole otettu ennalta arvaamattomien vahinkojen osalta erityistä korvauksen vanhentumissäännöstä, joka on nykyisessä vesilain 2 luvun 27 §:n 2 momentissa. Vanhentumissäännöksen poistamista ei ole perusteltu. Ongelmaksi jää, mistä vanhentumisaika alkaa tai vanhenevatko korvausvaatimukset lainkaan. Yleinen velan vanhentumisesta säädetty laki soveltuu huonosti luvasta johtuvien ennalta arvaamattomien vahinkojen korvaamiseen. Tiettyjen lunastuskorvausten määrääminen edelleen puolitoistakertaisina on erikoisuus, jota ei muissa lunastusjärjestelmissä ole ja jonka tarpeellisuutta olisi vielä erikseen harkittava.

Suomen Asianajajaliitto pitää ehdotuksia perusteltuina ja hyväksyttävänä. Nykyiseen korvausjärjestelmään ei myöskään liity sellaisia oikeudellisia ongelmia, joiden johdosta olisi olemassa suuria muutostarpeita.

Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto toteaa, että korvaussäännöksissä tulisi ottaa huomioon myös näyttötaakkaa koskevat kysymykset. Näyttötaakka pitäisi asettaa pääsääntöisesti sille, jolla on parhaat edellytykset osoittaa asiantila. Lupaviranomaisen virallisperiaatteeseen voisi tällöin kuulua asianosaisten informoiminen näyttötaakasta, joka voisi olla tapauksesta riippuen myös jaettu. Esimerkiksi kalastuskorvausten osalta näyttötaakka hankkeen vaikutuksista vedenlaatuun ja edelleen kalakantoihin tulisi olla hankkeesta vastaavalla, ja näyttötaakka vaikutuksista kalasaaliiseen ja verkoston limoittumi-

seen tms. kalastuksen harjoittajilla. Kalatalousmaksun tai velvoitteen vaikutuksen korvattavaan määrään arvioisi lupaviranomainen viran puolesta. Samanlainen monikynnyksinen arviointi koskisi esimerkiksi rantakiinteistön arvon alenemista tai virkistyskäyttöarvon menettämistä. Tämä myös johdattaisi korvausten määräämisen perusteluita nykyistä analyyttisempaan suuntaan.

Turun Seudun Vesi Oy katsoo, että edunmenetyksen käsite on epäselvä. Vesihankkeen toteuttaminen vaikeutuu merkittävästi, jos korvauksia aletaan vaatia menetyksistä, joiden asianmukaisuutta on mahdotonta selvittää. Edunmenetyksen sijasta korvaussäännösten tulisi olla yhdenmukaisia maankäyttö- ja rakennuslain korvaussäännösten kanssa, ja niihin tulisi sisältyä nimenomaan haitan ja vahingon korvaaminen. 13 luvun 6 §, jonka mukaan käyttöoikeudesta suoritettavaa korvausta määrättäessä on otettava huomioon myös pohjaveden ottomahdollisuuteen perustuva maan lisäarvo, on epäselvä ja tulee aiheuttamaan kiistaa korvauksen määrästä. Sellaisia kiinteistön ominaisuuksia, jotka perustuvat luvanvaraisiin oikeuksiin, ei tulisi arvottaa lainkaan, koska korvauksia määrättäessä on epäselvää, onko ottomahdollisuuden lisäksi otto-oikeutta ylipäänsä olemassa. Enintään voitaisiin säätää pohjaveden kotitarveoton mahdollisuuteen perustuvasta maan lisäarvon korvaamisesta.

4.3 Luonnontilaisten purojen suojelu

Maa- ja metsätalousministeriö, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Keski-Suomen TE-keskus, Suomen kuntaliitto ja Keski-Suomen ympäristökeskus pitävät työryhmän ehdotusta onnistuneena ja kannattavat vesilain, metsälain ja luonnonsuojelulain välisen suhteen selkiyttämistä luontotyyppien suojelun osalta erillisenä hankkeena vesilain kokonaisuudistuksen jälkeen. Myös *Luonnonvarainneuvosto, Tekniikan Akateemisten Liitto* ja *Suomen Latu* kannattavat työryhmän ehdotusta.

Ympäristöministeriö toteaa, että varsinkin maan eteläosissa mahdollisimman ehjien pienvesistökokonaisuuksien säilyttäminen on ekologisesti perusteltua ja kiireellistä. Tämä toteutuisi parhaiten sisällyttämällä luonnontilaiset purot ehdotetun vesilain 2 luvun 9 §:n mukaisesti suojeltuihin luontotyypeihin. Ratkaisu ei olisi ristiriidassa puroihin muutoin liittyvän vesilain sääntelyn kanssa. Luonnontilaisten purojen lisääminen vesilain luontotyyppien suojelun piiriin selkeyttäisi myös metsälain ja vesilain suhteita.

Luonnontilaisten purojen lisäämistä vesilain 2 luvun 9 §:ään esittävät myös mm. *Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry, Helsingin kaupunki, Suomen luonnonsuojeluliitto, Natur och Miljö* ja *Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö*, jotka pitävät ehdotettua sääntelyä tulkinnanvaraisena ja sen riittävyttä epävarmana. *Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry* toteaa lisäksi, että valmistelussa tulee kiinnittää huomiota myös arvokkaita luontokohteita koskevan tiedon kulkuun eri viranomaisten välillä. *Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö* painottaa lisäksi valvontaan ja tiedottamiseen varattujen voimavarojen riittävyden merkitystä.

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että ehdotukseen sisältyvä puron luonnontilaa vaarantavan hankkeen luvanvaraisuus ei ole heijastunut 5 luvun 1 §:n säännöksiin ojitusluvun soveltamisalasta. Kysymys puron luonnontilaisuudesta olisi kuitenkin aina ratkaistava ennen esimerkiksi ojitustoimituksen etenemistä. Ratkaisuna voisi olla, että puron per-

kaaminen siirtyisikin tässä tilanteessa joen perkaamisen tavoin vesilain 6 lukuun ja siten ympäristölupaviraston toimivaltaan.

Vaasan hallinto-oikeus toteaa, että ehdotus on purojen suojelun kannalta tarpeen ja parempi kuin nykyinen vesilain 1 luvun 15 a ja 17 a §:n keinotekoisena tuntuinen suojelumekanismi. Pelkästään puron uomaan rajoittuva suoja on kuitenkin tehoton ja voi aiheuttaa tulkintavaikeuksia, koska puron uomaa on vaikea ekologisenä tai hydrologisena käsitteenä erottaa uoman rannasta, rantakasvillisuudesta tai valuma-alueesta. Tämän vuoksi 3 luvun 2 §:n 1 momentin 8 kohta tulisi muuttaa muotoon "vaarantaa puron luonnontilan säilymisen". Muutos olisi perusteltu myös siksi, että vesilaki määritelmiensä mukaan koskee vain vesialueella tapahtuvia toimenpiteitä tai rakennelmien käyttöä.

Suomen ympäristökeskus toteaa, että eri lakien suhde luontotyyppien suojelun osalta on tarpeen selvittää, mutta tätä varten on välttämätöntä saada lisää tutkimustietoa mm. luonnontilaisten purojen määrästä. Työryhmän mietinnössä esitetyt luvut ovat todennäköisesti yläarvioita. Pelkkä uoman suojelu ei myöskään riitä, koska purojen luonnontilaisuuteen vaikuttavat uoman ja sen rantavyöhykkeen muutosten lisäksi kaikki valuma-alueella tehtävät toimenpiteet, etenkin maanmuokkaus ja ojitus kiintoaineskuormitusta lisäävinä tekijöinä.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos toteaa, että luonnontilaisilla puroilla on suuri kala- ja raputaloudellinen merkitys. Työryhmän ehdotukseen laitoksella ei ole huomauttamista.

Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio toteaa, että luonnontilaisten purojen suojelu on metsätaloudessa yleisesti hyväksytty tavoite. Avoimet kysymykset liittyvät suojelun toteuttamistapaan ja ulottuvuuteen sekä käsitteiden ja rajoitusten tulkintaan. Työryhmän esittämä suojelun toteuttamistapa on esitetyistä vaihtoehdoista paras. Kaikessa lain soveltamisessa on kuitenkin noudatettava tarkoitussidonnaisuuden periaatetta. Esimerkiksi puutavaraa kuljettaessa joudutaan pienehköjä uomia ylittämään, eivätkä riittävän varovaisesti tai talviaikaan tehtävät ylitykset haittaa mainittavasti suojelutavoitteita. Tulokinnanvaraisia kysymyksiä voitaisiin selvittää määrittelemällä lakiesityksen perusteluisissa luvanvaraisuuden ulkopuolelle tarkoitettujen toimenpidetyypit tai antamalla valtuus alemman asteisten normien antamiseen asiasta. Vesilain, metsälain ja luonnonsuojelulain välisen suhteen selkiyttäminen omana hankkeenaan on kannatettavaa. Erityyppisten elinympäristöjen ja luontotyyppien määrittely ja rajaaminen on tosin ilman lakien päällekkäisyyttäkin aiheuttanut runsaasti käytännön ongelmia ja kiistoja. Toiminnanharjoittajien ja valvontaviranomaistenkin on monessa tapauksessa erittäin vaikea tunnistaa kohteita tai niiden rajauksia oikein, koska käsitteet ovat monesti vakiintumattomia ja säännökset yleispiirteisiä. Jatkoselvityksessä voitaisiin tarkastella myös sitä, tulisiko mainitut luontokohteet rajata maastossa ja aiheutetut menetykset korvata samalla tavoin kuin luonnonsuojelulain 4 luvussa säädetään.

Itä-Suomen ympäristölupavirasto toteaa, että luonnontilaisten purojen suojelun osalta omaksuttu ratkaisu vaikuttaa onnistuneelta. Työryhmän esittämien muutosten lisäksi olisi syytä lisätä uuden vesilain ojituksen luvanvaraisuutta koskevaan 5 luvun 3 §:ään informaatioluonteinen maininta siitä, että 3 luvun 2 §:n mukaan puron uoman luonnontilan säilymisen vaarantava muutos on ehdottomasti luvanvarainen hanke. Vesilain,

metsälain ja luonnonsuojelulain soveltamisalojen keskinäinen suhde on luontotyyppien suojelun osalta epäselvä ja edellyttäisi työryhmän toteamin tavoin erillistä selvitystä.

Hämeen ympäristökeskus toteaa, että työryhmän ehdotuksen mukainen tarkennus on perusteltu ja helpottaa ja selkeyttää valvovan viranomaisen työtä.

Länsi-Suomen ympäristökeskus yhtyy työryhmän käsitykseen, jonka mukaan luonnontilaisia puroja ei ole perusteltua sisällyttää vesilaisissa suojeltuihin luontotyyppeihin. Tällainen sääntelymalli olisi sekä hankkeesta vastaavien että valvontaviranomaisten kannalta epätarkoituksenmukaisen kaavamainen ja menettelyllisesti kankea. Valvonnan näkökulmasta tärkeää on myös riittävästä resursseista huolehtiminen niin, että tavoite toteutuu työryhmän ehdotukseen sisällytettyjen perustelujen lisäksi myös käytännön tasolla. Vesilain, metsälain ja luonnonsuojelulain soveltamisalojen keskinäisen suhteen selvittäminen ja tarkentaminen on myös aiheellista.

Pirkanmaan ympäristökeskus katsoo, että metsälakiin ja luonnonsuojelulakiin perustuva purojen suojelu ei ole nykyisellään riittävää. Ongelma on poistettavissa esimerkiksi työryhmän ehdottamalla tavalla.

Pohjois-Karjalan ympäristökeskus katsoo, että 3 luvun 2 §:ään tehty lisäys selkeyttää huomattavasti purojen luonnontilaisuuden asemaa lupaharkinnassa ja parantaa käytännössä purojen suojelun tilaa. Samoin säännöksen uusi otsikointi kuvaa paremmin luvanvaraisuuden piiriin kuuluvia toimia. Nykyistä pienvesien ja purojen suojelua ei tule irrottaa vesilain järjestelmästä. Tällaisen muutoksen voi ennakoida heikentävän pienvesien suojelutilaa, eikä eri lakien nykyinen työnjako ole lainkaan niin epäselvä kuin työryhmän mietinnössä sanotaan.

Uudenmaan ympäristökeskus katsoo, että työryhmän ehdotus selkeyttää luonnontilaisien purojen suojelua. Ehdotetulla rangaistussäännöksen muutoksella lienee merkitystä vain valvontaviranomaiselle sen harkitessa mahdollisia valvontatoimia. Lain perusteissa esitetyt täsmennykset helpottanevat valvontaviranomaisen harkintaa purojen suojelukysymyksissä. Metsälain ja vesilain suhdetta purojen suojelussa tulisi työryhmän esittämällä tavalla selventää.

Kuopion kaupunki katsoo, että luonnontilaisten purojen suojelu edellyttää työryhmän ehdottamia lisäselvityksiä. Purouoman ja sen ympäristön maankäyttöä ei käytännössä voi toteuttaa erillisinä, mistä syystä niiden suojeluun liittyvät kysymykset tulee käsitellä samassa säännöksessä. Käytännössä ongelmia on aiheuttanut myös luonnontilan määrittely, koska varsinkin rakennetussa ympäristössä useimpia puroja on jossakin vaiheessa käsitelty. Purojen ja niiden ympäristöjen luonnontilaisuus tulisi määritellä jatkossa nykyistä selkeämmin.

Kuusamon kaupunki pitää esitettyä menettelytapaa toimivana, mutta luonnontilaisuuden käsite tulisi samalla määritellä tarkemmin. Luonnontilaisuuden status tulisi saada myös ns. ennallistetuille puroille.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta toteaa, että ehdotuksesta ei ilmene, mikä merkitys puron uoman luonnontilaisuudella on lupaharkinnassa tai esimerkiksi

muun lain soveltamisen kannalta. Jos luonnontilainen puro kulkee alueen läpi, jolle tulee myönnettäväksi maankäyttö- ja rakennuslain tai maa-aineslain mukainen lupa, säännös merkitsisi myös vesiluvan tarpeen syntymistä, vaikka muutoin tätä lupaa ei tarvittaisi. Lupa-asioiden keskinäissuhteiden tarkastelu ainakin perusteluissa olisi lain soveltajan kannalta tarpeen.

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusjärjestö toteaa, että purosäännökset tulisi jättää vesilaisissa nykyiselleen. Maan kohoamisen vuoksi puroja on voitava perata ojitushankkeiden yhteydessä myös uomia syventämällä ja leventämällä. Työryhmän ehdottomalla tavalla maa- ja metsätaloudessa jouduttaisiin hakemaan tarpeettomia vesilain mukaisia lupia pieniinkin purojen perkaamisiin. Työryhmän ehdottamat tiukennetut säännökset yhdessä metsälain 10 §:n elinympäristövaatimusten kanssa vaikeuttaisivat entisestään normaaleja metsätaloustoimia talousmetsissä ja maatalouden maankuivatusta.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK toteaa, että muutosehdotus on tarpeeton, koska purot sisältyvät jo nykyisen vesilain muuttamiskiellon soveltamisalaan. Jos 3 luvun 2 §:ää muutetaan ehdotetulla tavalla, 1 luvun 3 §:n perusteluissa pitäisi todeta, että vesilain mukaisen luvan tarpeen aiheuttaa pinta- tai pohjaveden fyysinen muutos, kuten viittauksesta nykyisen vesilain 1 luvun 15 §:ään ilmenee. Lisäksi 1 luvun 3 §:n perusteluista tulisi poistaa teksti ”myös sellaisia, joita ei välttämättä helposti mielletä hankkeeksi. Määritelmä on siis tarkoitettu laajaksi, eikä pelkästään vesitaloushankkeen käsitteeseen vedoten voida tehdä lain soveltamisalaa rajaavia päätelmiä.”

Metsäteollisuus ry toteaa, että luvanvaraisia vesitaloushankkeita koskeva 3 luvun 2 § ja sen perustelut ovat puron luonnontilaisuuden vaarantamisen osalta epäselvät ja tulkinanvaraiset. Niiden perusteella esimerkiksi luonnontilaisen puron ylittäminen metsätraktorilla tai työkoneella voidaan tulkita luvanvaraiseksi vesitaloushankkeeksi, mikä ei liene lain tarkoitus. Säännöksen perustelut jättävät myös epäselväksi, kuinka laaja puron luonnontilaisen osan on oltava, jotta luvantarve syntyy. Käytännön metsätaloustyössä noro, puro ja joki on voitava erottaa maastossa ilman valuma-alueen laajuuden selvittelyä toimistossa karttatyönä. Ongelmia aiheuttaa myös se, että monet pienimmät purot ja etenkin norot puuttuvat maastokartoilta kokonaan. Epäselvästä määrittelystä ja hankalasta tunnistamisesta johtuen on käytännössä suuri riski syyllistyä tahattomasti vesilain rikkomiseen.

Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund vastustaa työryhmän ehdotusta, koska sen toteutuessa maa- ja metsätaloudessa jouduttaisiin hakemaan lupia myös merkityksettömiin purojen perkauksiin.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön mielestä ehdotettu ratkaisu varmistanee sen, että uuden lain myötä myös purojen vesiuoman muutokset tulevat paremmin lupaharkinnan piiriin.

Suomen Asianajajaliitto pitää ehdotettuja toimenpiteitä sinänsä hyväksyttävänä, mutta korostaa, että purojen luonnontilaisuuden määrittelyyn pitää lain perusteluissa panostaa. Olisi harkittava, tulisiko luonnontilaisuuden määritelmä tai arviointikriteerit sisällyttää lakiin. Toisaalta ehdotuksen perusteella ei ole myöskään selvää, laukaiseeko luvantarpeen myös purojen ympäristöä (ei varsinaista purouomaa) muuttavat vesitaloushankkeet.

Pääkaupunkiseudun Vesi Oy katsoo, että puron uoman luonnontilan säilymisen vaarantamista on tarpeettomasti korostettu, kun se on liitetty samaan suppeaan haitallisia vaikutuksia koskevaan luetteloon, jossa on mm. yleinen vedenvähyys, luonnon toiminnan vahingollinen muuttuminen ja vaara terveydelle. Puro tulkitaan vesilain mukaan vesistöksi, eikä puron uoma tarvitse pitemmälle meneviä säännöksiä kuin joen uoma.

4.4 Voimassa olevien lupien tarkistaminen

Luvan määrääminen raukeamaan (vesilain 3 luvun 23 §)

Kauppa- ja teollisuusministeriö puoltaa työryhmän esitystä aikaisemmin annettujen lupamääräysten tarkistamisesta ja luvan raukeamaan määräämisestä.

Vaasan hallinto-oikeus toteaa, että luvan rauettamispäätöksessä olisi määrättävä rakenteiden poistamisesta ja tästä aiheutuvien edunmenetysten kompensoimisesta. Ehdotetun 3 luvun 23 §:n 3 momenttiin olisi lisättävä maininta myös vahinkoa ehkäisevistä toimenpiteistä. Jos viranomainen on hakijana eikä luvan haltijaa ole, velvoitteet on luonteva määrätä silloinkin hakijalle. Jos hakija on viranomainen ja luvan haltija on olemassa, voivat rakenteiden poistaminen ja vahinkoja estävät toimenpiteet olla haltijalle kohtuuttoman kalliit. Kustannusten jaosta ei ole tarpeen säätää vesilaissa, mutta on ilmeistä, että tällaisessa tapauksessa hanke edellyttää myös yhteiskunnan rahoitusta.

Suomen ympäristökeskus, Keski-Suomen ympäristökeskus, Pohjois-Karjalan ympäristökeskus, Pohjois-Savon ympäristökeskus, Helsingin kaupunki ja Kalatalouden Keskusliitto kannattavat työryhmän ehdotusta. *Suomen ympäristökeskus* toteaa lisäksi, että erityisesti vanhat ja huonokuntoiset patorakenteet, jotka eivät ole enää luvan mukaisessa kunnossa, muodostavat nykyisin usein huomattavan riskin alapuolisen vesistön tulvimiselle.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos kannattaa työryhmän ehdotusta ja pitää tärkeänä, että luvitukseltaan tai omistussuhteiltaan epäselviä sekä tarpeettomiksi käyneitä rakenteita voidaan vesistöistä poistaa, koska rakenteet saattavat haitata kaloja ja kalastusta sekä vesistöjen muuta virkistyskäyttöä.

Itä-Suomen ympäristölupavirasto toteaa, että kysymys on puuttumisesta lainvoimaisesti ratkaistuihin oikeuksiin, jolloin puuttumisen edellytyksistä on aiheellista säätää tarkasti. Kun otetaan huomioon säännösesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa lausuttu, sääntely lienee tältä osin riittävän selvää ja yksityiskohtaista.

Länsi-Suomen ympäristökeskus toteaa, että vanhojen lupien rauettamista koskeva säännös on sinänsä tervetullut, mutta sen soveltaminen ei ole aivan ongelmattomasti sovelta-

misedellytysten monipolvisuuden ja tulkinnanvaraisuuden vuoksi. Lupaviranomaisen olisi kyettävä arvioimaan sekä se, voidaanko hankkeen katsoa menettäneen alkuperäisen merkityksensä, että se, onko luvan myöntämisen perusteena ollut hankkeen hyöty olennaisin osin palautettavissa. Jos lupaviranomaisen arvion mukaan hyöty ei olisi palautettavissa, haltijalle ei ilmeisesti tarvitsisi varata tilaisuutta uuden luvan hakemiseen. Toisaalta haltija voi aina hakea uutta lupaa riippumatta siitä, millaiseen lopputulokseen lupaviranomainen on arvioinnissaan päätenyt. Sääntely vaikuttaa tältä osin tarpeettoman yksityiskohtaiselta.

Pirkanmaan ympäristökeskus toteaa, että ehdotettu 3 luvun 23 §:n 4 momentti, jonka mukaan luvan haltijalle olisi varattava tilaisuus hankkeeseen kuuluvien rakenteiden kunnostamiseen tai muihin toimenpiteisiin hankkeen hyödyn palauttamiseksi, voi johtaa kohtuuttomuuteen. Tällainen luvan haltijan oikeus pitäisi rajoittaa esimerkiksi viiteen tai kymmeneen vuoteen siitä, kun rakennetta lakattiin hyödyntämästä.

Uudenmaan ympäristökeskus pitää ehdotettua 3 luvun 23 §:ää tarpeellisena. Säännösehdotus, erityisesti sen 3 momentti, on kuitenkin vaikeaselkoinen lukuisine viittauksineen. Säännöstä velvoitetun maksettaviksi määrättävistä täytäntöönpanoviranomaisen kuluista ja tähän liittyvästä menettelystä pitää selventää.

Kuopion kaupunki toteaa, että voimassa olevien vanhojen lupien tarkistamista koskeva säännös sekä vakiintuneen tilan huomioon ottaminen luvan myöntämisedellytyksiä harmitessa ovat perusteltuja.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK toteaa, että ns. isännättömien hankkeiden osalta ehdotuksen perusteet ovat riittävät. Sen sijaan ulkopuolisella taholla ei pitäisi olla mahdollisuutta hakea luvan rauettamista vastoin luvan haltijan tahtoa keskenään ristiriitaisten tavoitteiden perusteella vedoten siihen, että hanke olisi menettänyt alkuperäisen merkityksensä.

Energiateollisuus ry toteaa, että voimassa olevien vesitalouslupien tarkistamista koskevaa sääntelyä on jo aikaisempien uudistusten yhteydessä laajennettu ja lupiin liittyvää pysyvyyssuojaa on heikennetty. Niin sanottujen isännättömien hankkeiden osalta työryhmä on esittänyt hyväksyttävät perusteet sille, että lupa voidaan määrätä raukeamaan. Mietinnössä ei kuitenkaan esitetä riittäviä perusteita sille, että vastoin luvan haltijan tahtoa lupa voitaisiin määrätä raukeamaan. Vesilain nykyiset hallintopakkosäännökset antavat viranomaisille riittävät keinot puuttua tehokkaasti mietinnössä esille otettuihin tilanteisiin. Edellä sanotun perusteella 3 luvun 23 §:n 1 momentin 2) kohta tulisi poistaa. Perusteluihin kirjattu mahdollisuus, että hakemuksen voisi luvan haltijan suostumuksella tehdä myös muu asianosainen, tulisi kirjata lakitekstiin selkeämmin.

Vesi- ja viemärlaitosyhdistys toteaa, että voimassa oleviin lupiin ei tule tehdä sellaisia tarkistuksia, joiden takia toimintaa jouduttaisiin muuttamaan kesken luvan voimassaoloajan. Jos luvan raukeamista voi hakea joku muu kuin luvan haltija, hakemisen mahdollisuudet tulee rajata tiukasti. Ehdotettu säännös on luvan haltijan oikeusturvan kannalta liian tulkinnanvarainen ja väljästi muotoiltu.

Metsäteollisuus ry toteaa, että jos luvan raukeaminen tapahtuu vastoin luvanhaltijan tahtoa, lakitekstissä tulisi täsmentää, mitä tarkoitetaan hankkeen alkuperäisen merkityksen menettämällä. Muussa tapauksessa määräys voi johtaa luvan haltijan oikeuksien loukkaamiseen, kun lupien pysyvyys voidaan muiden vesistön käyttäjien taholta kyseenalaistaa. Säännökseen tulisi lisätä, että hankkeen ei kuitenkaan katsottaisi menettäneen alkuperäistä merkitystään pelkästään sen takia, että hankkeen merkitystä vaaditaan arvioitavaksi uudelleen taikka vesien käyttömuotojen arvostukset ovat muuttuneet ja hankkeesta aiheutuu haittaa vesien tai rantojen muulle käytölle. Lakiin tulisi lisäksi kirjata ne menettelytavat, joita noudattaen alkuperäisen merkityksensä menettäneen vesihankkeen rakennelmiin liittyvät ylläpitovelvoitteet voidaan siirtää toiselle taholle. Asialla on nykyisin entistä enemmän merkitystä, koska veden pinnankorkeus on usein tärkeätä pitää sillä vakiintuneella tasolla, johon virkistyskäyttö on sopeutunut.

Suomen luonnonsuojeluliitto toteaa, että luvan rauettamisen yhteydessä toiselle taholle voitaisiin myöntää lupa saman rakenteen pysyttämiseen. Säännöksestä tai sen perusteista ei kuitenkaan ilmene, miten laajasti tässä yhteydessä arvioitaisiin rakenteiden pysyttämisen haittoja ja hyötyjä. Rauettamistilanteissa olisi tarpeen huolellisesti arvioida kaikki vesistön käyttöön liittyvät edut ja rakenteiden vaikutus niihin. Olosuhteet ovat voineet rakenteiden pystyttämisen jälkeen täysin muuttua, ja vesistön käytölle on voinut ilmaantua muita, ehkä hyvinkin tärkeitä tarpeita. Myös vesistön ennallistamisvelvoitteet tulee ottaa huomioon. Vanhoja lupia tarkistettaessa vesien luonnonsuojelulliset arvot, vesien virkistyskäyttö ja myös kalan kulkemisen tarpeet olisi huomioitava entistä huomattavasti paremmin.

Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura toteaa, että ehdotettu 3 luvun 23 §:n 1 momentin 2 kohta on sanamuotonsa ja perustelujensa mukaan tulkittavissa niin, että luvan myöntämisen jälkeen voidaan ottaa uudelleen tarkasteltavaksi luvan myöntämisen edellytykset. Jos uuden intressivertailun suorittamista ei kuitenkaan ole tarkoitettu, säännös pitäisi muotoilla toisin.

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö katsoo, että voimassa olevien vesitalouslupien tarkistamisen tulisi olla mahdollista ehdotettua laajemmin mm. vesistöjen virkistyskäyttömahdollisuuksien kehittämiseksi sekä luonnon monimuotoisuudelle ja kalataloudelle aiheutuvien haittojen lieventämiseksi. Erityisesti vaelluskalakannoille aiheutuneiden haittojen lieventäminen vesipolitiikan puitteiden edellyttämällä tavalla, eli palauttamalla kalojen vaellusmahdollisuudet, tulisi mahdollistaa lupaehtojen muutoksilla. Vesistöihin jääneiden rakenteiden, uomien muuttumisen, virtausolosuhteiden muutosten ym. haittavaikutukset kalakannoille ja kalastusharrastukselle ovat monesti hyvin huomattavia erityisesti puroissa. Työryhmän mainitsema lupien "lähtökohtainen pysyvyys" ei saisi johtaa siihen, että näiden lupien siirtyessä uusille omistajille ja/tai toimintaa käynnistettäessä tai tehostettaessa luvan haltijoilta ei voitaisi edellyttää toimivien kalateiden toteuttamista.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että ehdotuksessa ei ole säännöksiä vanhojen lupien haltijoiden kuulemisesta. Ympäristölupaviranomaisilla tulisi olla velvollisuus selvittää vanhojen lupien haltijat ja varata heille tilaisuus hakea vanhojen lupien ajantasaistamista. Mikäli luvanhaltijaa ei ole löydettävissä, luvan raukeaminen ei olisi ilman kuuluttamismenettelyä mahdollista.

Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto toteaa, että raukeamisen lisäksi tulee voida tarkistaa voimassaolevia vanhoja lupia. Vaikka pysyvyys on lähtökohta, muinaisille luvuille ei pitäisi antaa ehdotonta pysyvyyttä, jota ei muillakaan vallitsevilla olotiloilla ole.

Järvi-Suomen Uittoyhdistys toteaa, että lupaviranomaisen oikeus määrätä myönnetty lupa raukeamaan tulisi laajentaa koskemaan myös esimerkiksi uittoyhdistysten ohjesääntöjä, jotta uittoyhdistysrekistereistä saataisiin poistetuksi siellä nykyisin olevat, jo kymmeniä vuosia sitten toimintansa lopettaneet irtouittoa harjoittaneet uittoyhdistykset, joille ei aikanaan ole määrätty toimitsijoita ja joita ei ko. joen uittosääntöjen tultua kumotuiksi ole lakkautettu.

Luvan tarkistamista koskevat vesilain siirtymäsäännökset

Suomen ympäristökeskus toteaa, että uuden vesilain soveltamisesta vanhojen lupien tarkistamiseen silloinkin, kun määräyksiä tarkistetaan vanhaan lupaan sisältyvän tarkistamisvelvoitteen perusteella, saattaa aiheutua luvanhaltijalle sellaisia uusia vaatimuksia tai lisäkustannuksia, että luvanmukaisen toiminnan jatkamiseen ei ole edellytyksiä. Työryhmän ehdotusta voidaan kuitenkin pitää kannatettavana. Vanhoja voimalaitoslupia tulisi voida tarkistaa siten, että kalateiden ja tarvittaessa korvaavien lisääntymisalueiden toteutus tulisi luvan ehdoksi. Moniin pieniin vesistöihin ollaan varsin usein hakemassa voimalaitoslupia mm. sellaisten vanhojen lupien pohjalta, joissa kalatievelvoitetta ei ole ollut.

Länsi-Suomen ympäristölupavirasto toteaa, että 19 luvun 3 §:n perusteella jää epäselväksi, milloin aikaisemmin voimassa olleita säännöksiä sovelletaan luvan tarkistamiseen.

Lounais-Suomen ympäristökeskus toteaa 19 luvun 14 §:stä, että lupamääräysten tarkistamisesta ja uusien määräysten antamisesta aiheutuva menetys tulisi säätää sen korvattavaksi, joka hakee lupamääräysten muuttamista, eikä hakijasta riippumatta valtion korvattavaksi.

Länsi-Suomen ympäristökeskus pitää kannatettavana ehdotettua 19 luvun 14 §:ää, jonka mukaan 3 luvun 20 §:ssä säädetty lupamääräysten tarkistamista ja uusien määräysten antamista koskeva säännös on vesilakitoimikunnan mietintöön sisältyvää ehdotusta olennaisesti laajemmin sovellettavissa myös vanhoihin lupiin.

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus toteaa, että aiemman lain nojalla annetun luvan selventämistä koskeva 19 luvun 13 § perusteluineen vaatii vielä hiomista. Epäselvyyttä on siitä, onko kyse aiemman päätöksen selventämisestä, aiemman päätöksen korvaamisesta tai mahdollisesti molemmista vaihtoehdoista vai aiemman päätöksen selventämisestä uudella korvaavalla päätöksellä. Esimerkiksi pykäläehdotuksen 1 momentista ei käy selvästi ilmi, että uusi päätös korvaisi aiemman päätöksen, vaikka yksityiskohtaisissa perusteluissa näin todetaankin. Pykäläehdotuksen 3 momentissa puhutaan vaihtoehdoina aiemman päätöksen selventämisestä tai aiemman päätöksen korvaamisesta uudella päätöksellä, mutta sen perusteluissa puhutaan vain päätöksen korvaamisesta.

Pohjanmaan TE-keskus katsoo, että vanhojen, esimerkiksi eri tarkoituksiin rakennettuja patoja koskevien lupien tarkistamisen yhteydessä on huomioitava yhteiskunnan arvotuksissa tapahtuneet muutokset. Vanhojen lupien tarkistamisen yhteydessä luvan haltija tulisi voida velvoittaa rakentamaan kalatie ja korvauksetta luovuttamaan siihen tarvittava vesi.

Uudenmaan TE-keskus toteaa, että vanhojen patolupien tarkistamista pohtiessaan vesilakityöryhmä ei ole täysin ymmärtänyt, kuinka laajasta ja vaikeasta ongelmasta on todellisuudessa kysymys. Jokien hyödyntäminen pien- ja minivesivoiman tarpeiksi on jatkuvasti kasvanut Etelä-Suomessa, ja mielenkiinto on kohdistunut erityisesti vanhoihin voimaloihin ja patoihin. Erityisesti vesipolitiikan puitedirektiivi edellyttää kuitenkin nykyisin jokien esteetöntä kulkua. Uudessa vesilaissa vanhojen vesivoimalalupien haltija on voitava velvoittaa voimaloiden rakennusasteen lisäämisen tai lupien tarkistamisen yhteydessä kustantamaan kalatalousviranomaisen padon yhteyteen vaatima kalatie ja luovuttamaan siihen tarvittava vesi. Lisäksi vanhojen lupien tarkistamisen yhteydessä myös ns. aineettomat arvot olisi otettava laajasti huomioon.

Metsäteollisuus ry toteaa, että vanhojen lupien tarkistamiseen on ehdotettu merkittävää muutosta nykyiseen verrattuna, kun lupamääräysten tarkistamisoikeus ja oikeus antaa uusia lupamääräyksiä ulotettaisiin 19 luvun 14 §:n mukaan myös vesilakia edeltävälle ajalle. Kysymyksessä on merkittävä puuttuminen oikeudenhaltijalle nykyisen lainsäädännön mukaan kuuluviin oikeuksiin. Tarkistamisoikeus tulisi lakitekstissä rajata ehdotettua suppeammin tarkoittamaan huomattavien haitallisten vaikutusten estämistä. Vaikuttanut nykyinen tilanne, jossa ennen vesilain säätämistä annettujen lupien tarkoittamia oikeuksia ei pääsääntöisesti voida muuttaa vastoin luvan haltijan tahtoa, tulisi säilyttää.

Kalatalouden Keskusliitto toteaa, että siirtymäsäännösten kokoaminen yhteen lukuun sekä säännös uuden vesilain soveltamisesta vanhojen lupien lupamääräysten tarkistamiseen selkeyttävät lainvalintatilanteita.

Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura toteaa, että ehdotetun 19 luvun 2 §:n 2 momentin suhteen on kiinnitettävä huomiota perustelujen epäselvyyteen suhteessa lainkohdan sisältöön ja sanamuotoon. Perustelujen mukaan tarkoituksena olisi tehostaa vapaaehtoista siirtymistä uuden lain piiriin. On epäselvää, miten lainkohdan perusteella vapaaehtoista siirtymistä tehostettaisiin. Esityksestä ei ilmene, mitä siinä tapauksessa tapahtuu, että uuden lain mukaista lupaa ei määräpäivän jälkeenkään haeta.

Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto kannattaa voimassa olevien lupien tarkistamiseksi ehdotettuja säännöksiä. Tarkistuksessa pitäisi ottaa huomioon myös ilman luvantarvetta toimineiden hankkeiden mahdollisuus hakea vesilain mukaista lupaa sekä vallitseva olotila maksettavien korvausten suhteen.

Oulun Vesi toteaa, että voimassa oleviin lupiin ei tulisi tehdä sellaisia tarkistuksia, joiden takia toimintaa jouduttaisiin luvan voimassaoloaikana muuttamaan. Joka tapauksessa tarkistusmahdollisuus tulisi rajata soveltamisalaltaan suppeaksi.

4.5 Kalatalousvelvoitteet ja -maksut

Maa- ja metsätalousministeriö kannattaa työryhmän ehdotusta kalatalousvelvoitteen ja kalatalousmaksun saattamisesta samanarvoiseen asemaan velvoitetta määrättäessä. Kalatalousviranomaisen pystyy parhaiten huolehtimaan maksujen käytöstä. Osakaskuntien valmiudet ovat tässä suhteessa puutteelliset erityisesti yleisen kalatalousedun kannalta, mihin liittyvät esimerkiksi kysymykset ammattikalastajien aseman ja kalojen usein hyvin laajojenkin elinalueiden huomioon ottamisesta kalatalousvelvoitteesta päätettäessä.

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että ehdotuksen 3 luvun 13 §:ssä ei enää mainittaisi kalastuslain mukaista kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmaa yhtenä huomioon otettavana lähtökohtana. Taustalla saattaa olla ajatus kalastuslain 82 §:n 3 momentista ilmenevän kaikkia viranomaisia ja omistajia koskevan yleissäännöksen riittävydestä. Kun otetaan toisaalta huomioon kalatalousvelvoitteen ja -maksun määräytymisperusteiden yksityiskohtainen ja tyhjentäväksi tarkoitettu sääntelytapa ja toisaalta kalastuslain 82 §:n 3 momentin korostettu yleisluonteisuus ja väljyys, kyse voisi kuitenkin olla oikeustilan muutoksesta. Työryhmä on perustelluin syin torjunut mahdollisuuden kalatalousmaksun siirtämisestä kalastusoikeuden haltijoille.

Vaasan hallinto-oikeus pitää kannatettavana työryhmän ehdotusta, joka lisää joustavuutta luvituksessa, on käytännöllinen ja vastaa lisäksi nykyistä käytäntöä. Työryhmän terminologiassa puuttuu kalatalousvelvoitteen yleisnimike, koska ”kalatalousvelvoite” on varattu toimenpiteen nimikkeeksi. Luvassa määrätty velvoite kalataloudellisen vahingon ehkäisemiseksi voisi olla ”kalatalousvelvoite” tai ”kalataloudellinen velvoite”, mikä monikossa sopisi myös pykälän otsikoksi. Alalajit olisivat toimenpide (toimenpidevelvoite) ja maksu (maksuvelvoite, kalatalousmaksu). Silloin, kun selvästi eroteltava vahinko kohdistuu kalastusoikeuden haltijaan, tarvittavia toimenpiteitä vastaava maksu voitaisiin määrätä suoritettavaksi suoraan esimerkiksi kalastuskunnalle, joka tekisi tarvittavat hoitotyöt itseensä kohdistuvan vahingon ehkäisemiseksi. Tämä lisäisi entisestään lupaviranomaisen mahdollisuuksia suunnata velvoite tarkasti ja joustavasti eikä jättäisi vahingonkärsijää sivustakatsojaksi.

Suomen ympäristökeskus toteaa, että kalatalousvelvoitteen ja kalatalousmaksun säätämistä samanarvoiseksi voidaan pitää joltakin kannalta perusteltuna. Kalatalousvelvoite tulisi kuitenkin edelleen säilyttää ensisijaisena, vaikka sen muuttaminen kalatalousmaksuksi olisi mahdollista. Keskeisenä tulisi pitää velvoitteiden perustarkoituksen eli vesistön rakenteellista tilaa heikentävän haitan poistamista pysyväisluonteisella toimenpiteellä.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos tukee työryhmän näkemystä, jonka mukaan velvoitteen ja maksun tulee olla vesilaisissa samanarvoisia kompensatiokeinoja, joita lupaviranomainen voi käyttää joustavasti tarkoituksenmukaisella tavalla. Mahdollisuus käyttää kalatalousmaksua myös toimenpiteiden tuloksellisuuden seurantaan parantaa toiminnan tehokkuutta pitkällä aikavälillä.

Itä-Suomen ympäristölupavirasto toteaa, että ehdotettu 3 luvun 13 § jättää luvan myöntäjälle riittävän joustavuuden valita kulloiseenkin tilanteeseen parhaiten soveltuvan kompensatiotavan.

Pohjois-Suomen ympäristölupavirasto pitää kalatalousmaksun käyttöä toimenpiteiden tuloksellisuuden seurantaan ongelmallisena etenkin, jos lupapäätöksessä toiminnanharjoittajalle on määrätty kalataloudellinen tarkkailuvelvoite. Tässä tarkkailussa olisi luontevinta selvittää myös kalatalousmaksulla toteutettujen toimenpiteiden tuloksellisuutta.

Merenkulkulaitos Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Uudenmaan TE-keskus, Pirkanmaan ympäristökeskus, Keski-Suomen ympäristökeskus, Kuusamon kaupunki ja Vesi- ja viemäri- ja viemäriyhdistys pitävät työryhmän ehdotusta kannatettavana. *Pirkanmaan ympäristökeskus* ja *Keski-Suomen ympäristökeskus* toteavat lisäksi, että kalatalousmaksun siirtämiseen kalastusoikeuden haltijan käytettäväksi ei ole vielä edellytyksiä.

Uudenmaan ympäristökeskus katsoo, että kalatalousvelvoitteen ja kalatalousmaksun asettaminen tasavertaiseen asemaan lisää joustavuutta kalataloudellisten haittojen kompensoimisessa. Vesialueiden omistajien edut turvataan riittävästi vesilakittoimikunnan ehdottaman kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelmaa ja kalatalousmaksun käyttösuunnitelmaa koskevan 3 luvun 14 §:n avulla. Ehdotuksessa ei ole mainintaa siitä, että pykälässä säädetty koskisi myös tapauksia, joissa hanke on toteutettu ja velvoite tai maksu on määrätty ennen lain voimaantuloa voimassa olleiden säännösten nojalla, kuten nykyisen vesilain 2 luvun 22 a ja 22 c §:ssä. Esimerkiksi lainkohdan perusteluissa tulisi selventää, sisältyvätkö kalatalousvelvoitteiden ja kalatalousmaksujen tarkistamiset 19 luvun siirtymäsääntöksiin. Ehdotetun 3 luvun 11 §:n osalta tulisi harkita, onko 4 momentissa mahdollista viitata suoraan hallintolaissa säädettyyn menettelyyn. Pykälän 5 momenttiin tulisi sisällyttää myös tarkkailupäätöksen käsittelymaksua koskeva muutoksenhaku. Kustannusten jakamista koskevaa muutoksenhakua tulisi selkeyttää mm. sen osalta, kenelle oikaisuvaatimus tehdään.

Etelä-Savon TE-keskus yhtyy työryhmän näkemykseen siinä, että kalatalousvelvoitteen ja kalatalousmaksun tulee olla laissa samanarvoisia kalataloudellisia kompensatiokeinoja. Kalataloudellisten vaikutusten seuranta alueilla, joilla on useita toiminnanharjoittajia, tulisi työryhmän ehdottamalla tavalla toteuttaa yhteistarkkailuina, jolloin seurantaan tulisi kalakantojen hoidon näkökulmasta lisää jäntevyyttä ja suunnitelmallisuutta. Mietinnössä korostetaan liiaksi ympäristölupaviraston roolia tarkkailuohjelmien hyväksymisessä. Tarkkailuohjelmien hyväksyminen tulisi delegoida pääsääntöisesti TE-keskusten kalatalousyksiköille, jolloin kalakantojen hoidon alueellinen asiantuntemus saataisiin paremmin käyttöön. Säännöksissä olisi myös määrättävä, että kalataloudellisessa tarkkailussa on otettava huomioon kalastusalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmat. Kalatalousmaksun käyttöä ei ole mahdollista antaa kalastusoikeuden haltijalle, vaikka valmiudet siihen tulevaisuudessa kasvaisivatkin.

Hämeen TE-keskus pitää perusteltuna, että toimenpidevelvoite ja maksu olisivat tasavertaisia vaihtoehtoja. Ehdotettu 3 luvun 13 § tulisi kuitenkin muotoilla lyhyemmin ja selkeämmin TE-keskuksen lausunnossa esitetyllä tavalla.

Kainuun TE-keskus pitää perusteltuna, että toimenpide- ja maksuvelvoitteet ovat samanarvoisia kompensatiokeinoja. Kalatalousmaksu tulee määrätä maksettavaksi viranomaiselle ja viranomaisen käytettäväksi. Joissakin kohdissa käytetyn termin "kalatalousviranomainen" sijaan säännöksessä tulisi käyttää johdonmukaisesti termiä "työvoi-

ma- ja elinkeinokeskus", joka tosiasiaassa suorittaa säännöksessä mainitut kalatalousviranomaisen tehtävät. Päällekkäisyyksien välttämiseksi luvansaajan suorittama kalataloustarkkailu ja kalatalousmaksun käyttäjän eli TE-keskuksen vastuulla oleva hoitotoimien tuloksellisuuden tarkkailu tulisi voida yhdistää.

Keski-Suomen TE-keskus toteaa, että kalatalousvelvoitteen ja kalatalousmaksun saattaminen yhdenvertaisiksi on perusteltu uudistus. Ehdotuksen 3 luvun 13:n 2 momentissa tulee säilyttää maininta kalastusalueiden käyttö- ja hoitosuunnitelmista ja muista kalatalousviranomaisen suunnitelmista. Kalatalousmaksun käyttömahdollisuuksien laajentaminen toimien suunnitteluun ja seurantakuluihin on perusteltua maksujen tarkoituksenmukaisen toteutuksen kannalta.

Lapin TE-keskus toteaa, että ristikkäisten ja alueellisesti rajoittuneiden kalastusintressien, yleisestä kalatalousedusta huolehtimisen ja kalastusoikeuden haltijoiden puutteellisten valmiuksien vuoksi kalatalousmaksuja ei tule myöskään jatkossa siirtää kalastusoikeuden haltijoiden käytettäväksi.

Pohjanmaan TE-keskus kannattaa toimenpidevelvoitteen ja maksun asettamista tasarvoisiksi vaihtoehtoiksi. Säännöksissä ja niiden perusteluissa tulisi käyttää yhdenmukaisesti joko termiä "työvoima- ja elinkeinokeskus" tai "kalatalousviranomainen".

Kaakkois-Suomen ympäristökeskus, Hämeen TE-keskus, Pohjanmaan TE-keskus ja Uudenmaan TE-keskus toteavat lisäksi, että 3 luvun 13 §:n perusteluissa tulisi mainita myös kalatalousviranomaisen kala-, nahkiais- ja rapukantojen hoitoa koskevat suunnitelmat sellaisina perusteina, jotka on otettava huomioon kalatalousmääräyksiä annettaessa.

Energiateollisuus ry pitää työryhmän esitystä hyvänä siltä osin, kuin siinä on esitetty muutoksia kalatalousvelvoitteen ja -maksun keskinäisiin suhteisiin sekä selkeytetty näiden käyttötarkoituksia. Laissa tulisi kuitenkin olla mahdollisuus ohjata kalatalousmaksu kalastusoikeuden haltijan käytettäväksi silloin, kun kalastusoikeuden haltija sitä vaatii ja muut edellytykset siihen ovat olemassa. Kalavesien käyttö ja hoito voivat toimia tasapainoisena ja tarkoituksenmukaisena kokonaisuutena vain silloin, kun toiminnasta vastuussa oleva taho - siis kalastusoikeuden haltija - vastaa sekä käytöstä että hoidosta ja kun hänellä on siihen riittävät edellytykset. Kalatalousviranomaisen hyväksyessä suunnitelman ja valvoessa sen toteuttamista viranomaisella olisi hyvät edellytykset pitää huolta myös yleisestä kalatalousedusta.

Metsäteollisuus ry kannattaa työryhmän ehdotusta. Kalatalousmaksua voitaisiin käyttää myös toimenpiteiden tuloksellisuuden tarkkailuun ja suunnitelmien tekoon. Samalla olisi kuitenkin huolehdittava siitä, että varojen ohjaaminen tarkkailuun tai suunnitelmien tekoon ei korota toiminnanharjoittajille aiheutuvia kustannuksia.

Suomen luonnonsuojeluliitto pitää ehdotusta asiallisena, koska näin sekä lupaviranomaisten ratkaisuihin että lupaehtojen mukaisessa toiminnassa kalakantojen velvoitehoito on mahdollista toteuttaa olosuhteet aikaisempaa paremmin huomioon ottaen. Kysymyksessä ei kuitenkaan saa olla vain kalastuksen kohteena olevien kalakantojen kompensatiotoiminta vaan myös luonnonsuojelulain liitteessä mainittujen taloudelliselta

merkitykseltään vähempiarvoisten mutta vesiluontoomme kuuluvien kalalajien kannoista huolehtiminen. Vesiluontoon liittyvien ja kalastoon ja kalakantoihin vaikuttavien toimenpiteiden yhteensovittaminen ja ristiriitojen välttäminen edellyttää laajempaa ohjausta kuin pelkkä 3 luvun 13 §:n viittaus kalastuksen järjestelyyn. Kompensaatiotoiminnan monipuolisuus ja suhde muihin vesialuetta koskeviin suunnitelmallisiin hoito- ja suojelutoimiin edellyttää jatkossakin viranomaistasoa sekä suunnitteluun että toteuttamiseen.

Natur och Miljö katsoo, että kalatalousmaksua ja konkreettisia kalatalousvelvoitteita ei tule saattaa samanarvoisiksi. Työryhmän ehdotus korostaisi rahallista kompensaatiota ja hämärtäisi samalla esimerkiksi geneettisesti ainutlaatuisten kalakantojen arvoa. Kalatalousmaksun ja kalatalousvelvoitteiden suhteen lisäksi lain jatkovalmistelussa tulisi tarkentaa myös eri kalatalousvelvoitteiden suhdetta keskenään. Maininta kalanistutuksista voitaisiin kokonaan poistaa 3 luvun 13 §:n 3 momentista.

Kalatalouden Keskusliitto toteaa, että kalatalousvelvoite on antanut haitankärsijälle paremman vaikuttamismahdollisuuden kuin kalatalousmaksun käyttö, ja pitää parempana nykyisen lain mukaista velvoitteiden ensisijaisuutta. Laissa tulisi säätää harkinnanvaraisesta mahdollisuudesta ohjata kalatalousmaksun toimeenpano tapauskohtaisesti kalastusoikeuden haltijalle. Säännöstä tulisi tarkentaa niin, että lakitekstissä yksilöidysti mainitaan keskeisimmät "kalastuksen järjestelyyn" kuuluvat asiakirjat. Terminologisesti selkeintä olisi käyttää yleisnimitystä kalatalousvelvoite, joka koostuisi toimenpidevelvoitteesta ja kalatalousmaksusta.

Suomen Kalankasvattajaliitto esittää, että kalatalousmaksun käyttö säädettäisiin selvemmin kalaston hoitoon liittyväksi. Tämän vuoksi 3 luvun 13 §:n 4 momentin sanamuoto "1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen" tulisi muuttaa muotoon "kalataloudellisten hoitotoimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen".

Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö toteaa, että työryhmän ehdotus mahdollistaa aikaisempaa asiallisemman ja olosuhteet huomioon ottavan kompensaatiotoiminnan. Vaikka tulevat kalatalousmaksun käyttösuunnitelmamääräykset toteutuisivatkin, kalatalousmaksun käyttöä ja tuloksellisuuden seuranta ei tule siirtää kalastusoikeuden haltijoille. Kalastusalueet voisivat valvottuina hoitaa osia vesialueitaan koskevista kompensaatiotoimista, jos niillä olisi nykyistä suurempi toimivalta ja kyky ottaa suunnitelmassaan huomioon eri näkökohdat.

Suomen Asianajajaliitto pitää perusteltuna ehdotettua muutosta, joka kirjaa nykyisen soveltamiskäytännön lakiin.

Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto kannattaa työryhmän ehdotusta. Kalatalousvelvoitteen toteuttamissuunnitelma ja kalatalousmaksun käyttösuunnitelma voitaisiin liittää osaksi kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelmaa. Silloin, kun kalakannan hoitoa koskevat tehtävät on siirretty kalastusalueelle, myös kalatalousmaksu voitaisiin harkinnan mukaan suorittaa kalastusalueelle.

Järvi-Suomen Uittoyhdistys toteaa, että kalatalousmaksut ovat perusteltu ja järkevämpi kalaston hoitotapa kuin kalanistutusvelvoitteet ja että nykyiset uittosääntöihin kirjatut vanhentuneet istutusvelvoitteet pitäisi myös pystyä muuttamaan kalatalousmaksuiksi. Kalatalousmaksut ja niiden käytön tulisi olla viranomaisorganisaatioiden hoidossa, koska osakaskuntien järjestäytyminen ja asioiden hoidon taso vaihtelee liiaksi.

Oulun Vesi toteaa, että kalatalousmaksu on luvansaajan kannalta usein vaivattomampi tapa kompensoida toiminnasta aiheutuvat kalataloudelliset haitat kuin kalatalousvelvoite ja että työryhmän ehdotus kalatalousmaksun aseman parantamisesta on siten perusteltu. Kalatalousmaksun tarkka kohdentaminen tulisi jättää kalatalousviranomaisen tehtäväksi.

4.6 Tarkkailu (vesilain 3 luvun 11 § ja ympäristönsuojelulain 46 §)

Suomen ympäristökeskus toteaa, että menettely, jossa osallistuminen alueella tehtävään seurantaan hyväksyttäisiin tarkkailuksi, olisi maassamme uusi ja vaatisi tarkempia perusteluja. Perustelutekstistä ei ilmene, mitä tällä osallistumisella tarkoitetaan ja miten se käytännössä hoidettaisiin. Ilmeisesti tarkoitetaan ympäristöviranomaisten tekemää vesien tilan seuranta. Näiden ohjelmat on kuitenkin tähdätty vesien perustilan tai yleisten, laaja-alaisten muutosten havaitsemiseen. Hankkeiden vaikutusten seurantaan ne eivät sellaisenaan yleensä sovi. Toiminnanharjoittajan osallistuminen ympäristöhallinnon toteuttamaan seurantaan voisi tuoda mukanaan myös rahoitukseen liittyviä kysymyksiä. Selkeämpää olisi pitää ympäristöhallinnon budjettivaroin hoitama seuranta ja toiminnanharjoittajien velvoitetarkkailu erillään.

Länsi-Suomen ympäristölupavirasto toteaa, että 3 luvun 11 § on liian pitkä, yksityiskohdainen ja epäselvä. Osa pykälään sisällytetyistä asioista tulisi siirtää asetukseen tai jakaa kahteen tai useampaan pykälään.

Uudenmaan ympäristökeskus toteaa, että lainvoimaa vailla olevan tarkkailupäätöksen noudattamista koskeva 15 luvun 6 §:n 5 momentti on tarpeellinen. Ympäristönsuojelulain 101 §:n 3 momenttia vastaava säännös uudesta vesilakiehdotuksesta kuitenkin puuttuu.

Keski-Suomen ympäristökeskus esittää, että 3 luvun 11 §:ssä korostettaisiin tarkkailuohjelman hyväksymistä lupapäätöksessä, koska näin välttyttäisiin delegoinnista aiheutuvas- ta päällekkäisestä työstä. Määräyksiä tarkkailuohjelmapäätöksen valmistelusta olisi lievennettävä, koska kyseessä on asiantuntijatehtävä, jossa ympäristöluvan valmisteluun rinnastettavasta menettelystä ei voida odottaa kertyvän paljonkaan lisäarvoa.

Pirkanmaan ympäristökeskus pitää tärkeänä 15 luvun 6 §:n 5 momentin mukaista mahdollisuutta määrätä, että tarkkailusuunnitelmaa on noudatettava muutoksenhausta huolimatta. Muussa tapauksessa hankkeen viivästyminen voisi aiheutua kohtuuttomia vaikeuksia luvan saajalle, valvontaviranomaiselle ja esimerkiksi vesihuoltohankkeissa tuhansille kansalaisille.

Keski-Suomen TE-keskus toteaa, että yhteistarkkailun aseman selkeyttäminen on ajan tarpeiden mukainen parannus. Sitä vastoin on epätarkoituksenmukaista, että lupavirasto

pääsääntöisesti hyväksyisi yksityiskohtaiset tarkkailuohjelmat. Ehdotuksen 3 luvun 11 §:ään tulisi lisätä maininta, että kalataloudellisen tarkkailusuunnitelman hyväksyy työvoima- ja elinkeinokeskus.

Helsingin kaupunki toteaa, että työryhmä on korvannut vesilakikomitean lakiehdotuksessa olleen tarkkailua koskevan 3 luvun 11 §:n sääntelemällä tarkemmin luvan sisältöä tarkkailun osalta. On tärkeää, ettei tarkkailuvelvoitetta määrätä laajemmaksi ja pitkäkestoisemmaksi, kuin mikä hankkeen laajuuden ja sen todennäköisten vaikutusten johdosta on välttämätöntä.

Natur och Miljön mielestä lain jatkovalmistelussa tulisi varmistaa, että kaikki vesien hyvän ekologisen tilan saavuttamiseksi välttämättömät tarkkailut toteutetaan. Laissa tulisi säätää sitovammin, että vesienhoitosuunnitelmiin sisältyviä tarkkailuohjelmia olisi noudatettava tarkkailuvelvoitteita asetettaessa.

Suomen Kalankasvattajaliitto esittää, että tarkkailua ei voitaisi määrätä koskemaan muuta kuin toiminnan vesistövaikutuksia sen välittömällä vaikutusalueella. Tarkkailuvelvoitteiden määräämisessä tulee säätää otettavaksi huomioon myös kustannustehokkuus: sellaisia velvoitteita ei saa määrätä, joiden kustannukset ovat suhteettomia laitoksen ympäristövaikutuksiin nähden.

Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto katsoo, että tarkkailuvelvollisuuden rajat tulisi määritellä täsmällisemmin niin, että hankkeesta vastaava olisi velvollinen tarkkailemaan vain oman toimintansa vaikutuksia ja että yhteistarkkailussa ei saisi velvoittaa useita lupavelvollisia tarkkailemaan sellaista, mikä ei kuulu heidän velvollisuuksiinsa. Vesipolitiikan puitedirektiivin vaikutukset pohja- ja pintavesien viranomaistarkkailussa ovat jo johtaneet siihen, että toiminnanharjoittajat ja hankkeesta vastaavat joutuvat analysoimaan sellaisia haitta-aineita, jotka eivät voi olla peräisin heidän toiminnastaan, tai tarkkailemaan toiminnan vaikutuksia vaikutusalueen ulkopuolella.

4.7 Rangaistussäännökset

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta toteaa, että ehdotuksen 16 luvun 2 §:n mukaan vesilain säännösten nojalla voitaisiin luparikkomuksena rangaista sakolla ilman lupaa tapahtuva vesistön haitallinen muuttaminen. Ehdotus saattaa tässä suhteessa hie-man epäselvällä tavalla laajentaa vesilain sakkoperusteisen rangaistussääntelyn alaa ja vastaavasti kaventaa rikoslain soveltumista materiaalisesti vahingollisiin ympäristömuutoksiin. Muutos merkitsee samalla sitä, että luvattomasta ympäristön muutoksesta voitaisiin rikkomuksena vastedes määrätä vain sakkorangaistus, vaikka skaala rikoslain mukaan on laajempi. Perustelujen kannalta jää siis epäselväksi, onko tarkoitus ollut tehdä tällainen ympäristörikosoikeudellisen painotuksen muutos.

Pohjois-Karjalan ympäristökeskus toteaa, että 16 luvun 2 §:n rangaistussäännöksen muutoksen jälkeen luparikkomus ei enää olisi rangaistavaa pelkän vaarantamisen perusteella vaan ainoastaan, jos teosta aiheutuisi 3 luvun 2 §:ssä tarkoitettu seuraus. Sana-muodon mukaan vain puron uoman osalta (pykälän 8 kohta) jo luonnontilan vaarantaminen olisi rangaistavaa.

Suomen luonnonsuojeluliitto toteaa, että 16 luvun 2 §:n rangaistussäännöksen mukaan noron ja ojan muuttaminen ilman lupaa jäisi ilmeisesti rangaistavuuden ulkopuolelle. Koska tätä ei mietinnön perustelujen valossa liene tarkoitettu, säännöstä on korjattava.

4.8 Vesilain suhde muuhun lainsäädäntöön

4.8.1 Vesilain ja ympäristönsuojelulain välinen suhde

Vesitaloushankkeesta aiheutuva vesistön pilaantuminen (vesilain 3 luvun 10 § ja ympäristönsuojelulain 28 §)

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että ehdotus poikkeaa ratkaisevasti vesilain nykyisestä järjestelmästä (vesilain 1 luvun 19 § ja 2 luvun 1 a §), jos ympäristönsuojelulain mukaisia luvan edellytyksiä ei enää sovellettaisi vesilain mukaisessa lupa-asiassa silloin, kun hankkeesta aiheutuu vesistön pilaantumista. Vesilain lupajärjestelmän perussäännösten ulottuminen pilaantumis seurauksiin ei välttämättä ratkeaisi samalla tavoin kuin nykyisin. Luvantarvesääntelyn kokonaisuus ei myöskään ilmenisi ehdotetun vesilain 3 luvun 2 §:stä, joten ainakin informatiivinen viittaus ympäristönsuojelulain 28 §:n 2 momentin nojalla syntyvään luvanvaraisuuteen olisi tarpeen. Epäselväksi on jäänyt, miten ympäristönsuojelulakiin sisältyvät tai sen nojalla annetut luvan ehdottomia edellytyksiä koskevat säännökset pohjaveden ja meren pilaamiskielloista ja ympäristönsuojelulain nojalla annetut asetukset ulottuisivat vesilain mukaiseen lupaharkintaan. Valmistelua on tältä osin välttämätöntä jatkaa selkeän sääntelyn luomiseksi. Ojituksen osalta vesilain ja ympäristönsuojelulain välinen suhde olisi ehdotuksen mukaan selvästi erilainen kuin muissa voimassa olevan vesilain 1 luvun 19 §:n alaan kuuluvissa hankkeissa. Epäselvyys vesilain mukaisen lupaharkinnan alasta suhteessa ympäristönsuojelulain mukaisiin perusteisiin on otettava huomioon myös tässä, etenkin kun tilanne ojituksessa kokonaisuutena eroaisi muista ympäristönsuojelulain 28 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista hankkeista.

Länsi-Suomen ympäristökeskus toteaa, että ehdotuksen perustelujen mukaan uuden vesilain 3 luvun 10 § vastaisi pitkälti voimassa olevaa vesilain 2 luvun 1 a §:ää. Tämä ei kuitenkaan pidä täysin paikkaansa, koska nykyisessä vesilain 2 luvun 1 a §:ssä viitataan ympäristönsuojelulain 41-44, 46, 55 sekä 57 ja 58 §:ään. Koska lupahakemus saatetaan myös joutua hylkäämään ympäristönsuojelullisilla perusteilla, asianmukaista olisi viitata nimenomaisesti ainakin ympäristönsuojelulain 41 ja 42 §:ään.

Pohjois-Karjalan ympäristökeskus toteaa, että 3 luvun 10 §:n perustelujen mukaan vesilain mukaisessa lupaharkinnassa sovellettaisiin ympäristönsuojelulakia, jos esimerkiksi ruoppauksesta aiheutuisi vesistön pilaantumista, mutta itse lakiehdotuksessa kuitenkin viitataan vain lupamääräysten antamista koskeviin ympäristönsuojelulain säännöksiin.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta toteaa, että ehdotuksen mukaan lupamääräyksiä annettaessa on sovellettava myös, mitä ympäristönsuojelulaissa säädetään lupamääräysten antamisesta. Vaikka oikeustila ei tässä suhteessa merkittävässä määrin muuttuisi, ei silti ole ilman muuta selvää, minkälaisia lupamääräyksiä ja missä laajuudessa vesilupaviranomainen voisi pilaantumisesta antaa. Ratkaisu, jonka mukaan

vesilupa voisi kattaa myös hankkeen päästönomaiset pilaantumisvaikutukset, on sinänsä myös perusteltu. Jos nykyisen vesilain 1 luvun 19 §:n kaltaisesta rajauksesta luovutaan, epäselväksi voi kuitenkin jäädä, milloin pilaantumista aiheuttavan komponentin on katsottava olevan osa vesilain mukaista hanketta, milloin se taas on erillinen, ympäristölupaakin vaativa hankkeen osa. Epäselvää voi olla myös se, voidaanko pilaantumisen rajoittamiseksi asettaa esimerkiksi ympäristönsuojelulain 43 §:n nojalla laitoksen käyttöä tai ominaisuuksia koskevia määräyksiä, vaikka minkäänlaisia päästöjä ei aiheutuisi. Toisaalta määräykset olisivat rakenteellisen pilaantumisen ehkäisemiseksi annettavissa jo vesilain omien säännösten nojalla, joten tältä osin tarve säännöksen soveltamisalan laajentamiseen, jos tästä ehdotuksessa on kysymys, yli päästöjä aiheuttavien vesihankkeiden kaipaasi perusteluja ja selvennyksiä.

Jäteveden johtaminen ojassa (vesilain 5 luku ja ympäristönsuojelulain 48 § ja 103 a §)

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että ojitusluvun soveltamisalaa koskevassa 5 luvun 1 §:ssä ei ole vastinetta nykyiselle vesilain 6 luvun 35 §:lle, joka koskee ojitussäännösten soveltamista muun ohella asemakaava-alueella. Sitä vastoin ehdotetussa 5 luvun 9 §:n 2 momentissa on samantapainen säännös, mutta tämä rajoittuu kuitenkin vain mainitussa pykälässä tarkoitettuun toisen maata koskevan ojitusoikeuden myöntämiseen. Ongelma korostuu, kun 5 luvun 5 §:ssä on kuitenkin kunnan ympäristönsuojeluviranomaista ojitusasioissa koskeva yleinen toimivaltasäännös, jossa ei ole mitään asemakaava-alueita tai vesihuoltolaitoksen toiminta-alueita koskevaa poikkeusta. Kokonaisuus on siten oikeudellisesti epäselvä ja vajavainen. Maankäyttö- ja rakennuslaki ei, toisin kuin 5 luvun 9 §:n valmistelussa ehkä on oletettu, sisällä oikeudellisia keinoja läheskään kaikkien nykyisen vesilain 6 luvun mukaan ratkaistavien asioiden käsittelemiseksi. Jatkovalmistelussa on syytä ottaa huomioon, että suuri osa hallintotuomioistuimiin tulevista ojitusasioista on tullut kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa viireille muulla tavoin kuin toisen maata koskevalla ojitushakemuksella. Myös ojan sijoittamisoikeudesta päättämisen tulisi kaavatilanteesta riippumatta kuulua 5 luvun 5 §:n mukaiseen yleistoimivaltaan, jos tämä on tarpeen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisessa esimerkiksi hallintopakko- tai korvausasiaan viireille tulleen asiakokonaisuuden ratkaisemiseksi.

Pilaantumisongelmat ovat päästovesien osalta samankaltaisia riippumatta siitä, käsitelläänkö hanke ehdotetun 5 luvun mukaisena ojituksena vai 6 luvun mukaisena hankkeena, jollaiseksi luettaisiin myös nykyisen vesilain 7 luvun mukaisena vesistön järjestelyinä käsiteltävät pengerryskuivatukset. Pilaantumisen torjunta kuivatushankkeissa on osa hankkeen vesitaloudellista ja kuivatuksellista kokonaisratkaisua. Tämän vuoksi olisi perusteltua, että siitä päätettäisiin joko vesilain mukaisen luvan yhteydessä noudattaen tarpeellisilta osin ympäristönsuojelulain aineellisia säännöksiä tai että sovellettavasta yhteiskäsittelystä ja osalupien työnjaosta siinä annettaisiin jouston mahdollistavia säännöksiä. Vesilakitoimikunnan ehdottamassa 6 luvun 1 §:n 2 momentissa on asiallisesti tarkoitettu pengerryskuivatuksia, vaikka ilmaisu "rantojen pengerrykset" epäasianmukaisena vaatiikin korjausta. Ympäristönsuojelulain 103 a §:n sisältö on sillä tavoin vesitaloudellinen, että se saattaisi sopia paremmin vesilakiin. Lisäksi pykälässä säädettäisiin myös ojan kunnossapidosta, joka kuitenkin 5 luvun 5 §:n mukaan kuuluisi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen yleistoimivaltaan.

Tiehallinto vastustaa ehdotusta siltä osin, kuin jätevesisääntelyn siirto vesilain 10 luvusta ehdotuksen 5 lukuun muuttaa valtion kustannusvastuuta. Voimassa olevan vesilain 10 luvun mukaan jätevedeksi luokiteltavien vesien, mm. hulevesien, johtamiseen ei liity ehdotuksen 5 luvun 12 §:n mukaista kustannusvastuuta. Laajoja alueita asfaltoitaessa sade- ja sulamisveden luontainen maahan imeytyminen estyy, jolloin erityisesti suurehkoilta kauppakeskittymäalueilta paikoitusalueineen ja myös vähäistä suuremmilta asuinalueilta johdettavat sade- ja sulamisvesimäärät ovat huomattavia. Ei ole asianmukaista, että kiinteistöjen kuivatukseen liittyvät kysymykset ratkaistaan johtamalla vedet suoraan maantien sivuojaan, jolloin nämä lopulta jäävät tienpitäjän vastuulle.

Ehdotuksessa on keinotekoisesti eroteltu varastoalueen hulevedet ympäristönsuojelulain mukaisesti jätevesiin ja paikoitusalueiden hulevedet vesilain mukaiseen kuivatussääntelyyn kuuluviin vesiin. Myös paikoitus- ym. alueilta johdettavaan huleveeteen tulisi soveltaa jätevetä koskevaa sääntelyä. Tiehallinto on oman ohjeistuksensa mukaisesti haluton antamaan vesilain mukaista alueen haltijan suostumusta johtaa mainittuja hulevesiä maantien ojiin näiden vesien määrällisten ja laadullisten haittojen vuoksi. Hulevesien johtamisesta aiheutuviin kustannuksiin tulisi maantierumpujen ym. osalta soveltaa aikaprioriteettikäsitettä, jolloin alueelle viimeksi tuleva vastaisi kiinteistöltään johdettavista vesistä aiheutuvista kaikista kustannuksista. Edellä tarkoitettu ei koskisi maa- ja metsätalouden harjoittajia, joiden osalta kyse yleensä on varsinaisesta alueiden kuivatamisesta. Ehdotetussa ympäristönsuojelulain 103 a §:ssä tulisi selkeyden vuoksi mainita jäteveden johtajan vastuulle kuuluvan myös vesilakiehdotuksen 5 luvun 12 §:n 2 momentissa tarkoitettut sillat ja rummut perustuksineen. Vaihtoehtoisesti lain perusteluihin tulisi kirjata, mitä pidetään uoman suurentamis-, kunnostamis- ja kunnossapitotyönä.

Suomen ympäristökeskus toteaa, että ympäristönsuojelulain 48 §:n perustelujen mukaan pykälää sovellettaisiin esimerkiksi huoltoasemien hulevesien johtamiseen. Pykälä koskisi vain ympäristöluvanvaraista toimintaa, eikä jäteveden johtamiseen tarvitsisi erikseen hakea lupaa. Koska huoltoasemien hulevedet voivat sisältää merkittäviä pitoisuuksia haitallisia aineita, mm. öljystä ja pesuaineista peräisin olevia yhdisteitä, ei hulevesiä tulisi johtaa käsittelemättöminä ympäristöön. Perustelumuiutiota tulisi selkiyttää tältä osin.

Keski-Suomen ympäristökeskus kannattaa vesilain 10 luvun jätevesisäännösten korvaamista ympäristönsuojelulakiin otettavilla säännöksillä mutta katsoo työryhmän tavoin, että asia vaatii jatkovalmistelua. Ojituslaitoksen pitämisestä voitaisiin luopua tapauksessa, jossa oja tai jätevesiputki on johdettava maantien, kadun tai rautatien tai muun kiskoradan alitse ja jossa sopimusta ei ole saatu aikaan. Alitusten tekniikka on kehittynyt, ja on äärimmäisen harvinaista, ettei sopimusta saada tehtyä. Erimielisyys voitaisiin jättää toimivaltaisen lupaviranomaisen ratkaistavaksi.

Helsingin kaupunki toteaa, että kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen näkökulmasta on erityisen tärkeä selvittää, milloin jätevesipäästöille on haettava ympäristölupaa ja milloin sovelletaan ympäristönsuojelulain 103 §:ää.

Vesi- ja viemärlaitosyhdistys toteaa, että ehdotetun ympäristönsuojelulain 103 a §:n 4 momentissa tarkoitettun viemäriputken pysyvyysuojan tulisi koskea myös vesihuol-

tolaitoksen viemäriä. Ehdotetusta ympäristönsuojelulain 48 ja 49 §:stä tulee poistaa viittaukset vesilain 2 luvun 11 §:n 2 momenttiin, koska viemäriputken sijoittamisesta maksettavia korvauksia ei tule kytkeä käyttöoikeuksiin vaan vahingon ja haitan aiheuttamiseen. 48 ja 49 §:ssä oleva viittaus vahingon ja haitan korvaamiseen vesilain 13 luvun mukaisesti olisi siten riittävä. Ehdotuksessa käytetyt käsitteet ”viemäri” ja ”viemäriputki” olisi tarpeen määritellä. Vesilakiin ja ympäristönsuojelulakiin tulee myös sisällyttää vesijohtojen ja viemärijohtojen suojaamista koskevat säännökset.

Ympäristöasiantuntijoiden keskusliitto katsoo, että joko luontaisesti tai alueella harjoitetun toiminnan seurauksena kemiallisesti poikkeavien maiden valumavesistä ja ojituksesta tulisi olla selvemmat säädökset kuin vain tulkinta ympäristönsuojelulain jätevesiä koskevista määräyksistä.

Vesistön ruoppaus (vesilain 2 luvun 6 §)

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että ruoppausta ja ruoppausmassan läjittämistä koskeva perussääntely koskisi ehdotetussa 2 luvun 6 §:ssä yksinomaan niin sanottuja muuttamisseurauksia. Säännöksestä ei ilmene informatiivisenakaan hankkeen toinen keskeinen arviointilähtökohta eli mahdollinen ympäristönsuojelulain mukainen luvantarve, muutoin kuin välillisesti pykälän lopussa mainittua erityistilannetta koskien. Tämä saattaa häivyttää ympäristönsuojelulakiin siirrettävät näkökohdat alan toimijoiden tosiasiallisista käytännöistä. Ongelma ratkeaisi parhaiten, jos 2 luvun 6 §:n 2 momentissa viitattaisiin rinnakkain sekä vesilain 3 luvun 2 §:n että ympäristönsuojelulain 28 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaiseen luvantarpeeseen. Vesilain ja ympäristönsuojelulain välisen suhteen muutos aiheuttaisi erityisen järjestelmätason ongelman siinä, olisiko vesilain mukaisen luvan intressivertailussa enää lainkaan otettava huomioon esimerkiksi sedimentin sisältämistä vaarallisista aineista aiheutuvaa haittaa tai riskiä. Nykyisestä vesilain 4 luvun 6 §:stä jäisi jo vesilakitoimikunnankin ehdotuksen mukaan vesilain 2 luvun 6 §:ssä pois säännös siitä, ettei käyttöoikeutta vesialueeseen erikseen vaadita, jos läjityksestä ei seuraa vesialueen muuttuminen maa-alueeksi. Kysymys on ollut faktisesti luvantarvenormista. Viittauksen poistava muutos saattaa johtaa epätietoisuuteen luvan tarpeesta ja lisätä tarpeettomasti hallintopakkoasioiden määrää.

Uudenmaan ympäristökeskus katsoo, että 2 luvun 6 §:n 3 momenttia on selvennettävä ympäristöluvan tarpeen osalta tilanteissa, joissa maanomistaja on suostunut ruoppausmassan sijoittamiseen.

Suomen kuntaliitto toteaa, että 2 luvun 6 §:n 3 momentin jälkimmäinen virke tulisi selvytyden vuoksi muotoilla seuraavasti: ”Ympäristölupavirasto voi kuitenkin ilman maanomistajan suostumusta myöntää luvan ...” Myös siinä tilanteessa, kun massoja sijoitetaan pelkästään maanomistajan suostumuksella, tulee noudattaa, mitä jätelaisissa säädetään tai sen nojalla määrätään (esimerkiksi jätehuoltomääräykset). Massojen sijoittaminen maa-alueelle saattaa edellyttää maankäyttö- ja rakennuslain mukaista toimenpide- (vesirajalaite) tai maisema-työlupaa. Sijoittaminen voi olla ristiriidassa myös kaavassa määrätyn kanssa. Esityksessä oleva sanamuoto jättää tulkinnanvaraiseksi myös sen, tuleeko ruoppausmassojen sijoittamisessa noudattaa, mitä kunnallisella jätehuoltomääräyksellä on määrätty. Tämän vuoksi pykälään tulisi lisätä viittaukset jätelakiin ja maankäyttö- ja rakennuslakiin.

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusjärjestö toteaa 2 luvun 6 §:n 3 momentin osalta, että ympäristölupaviraston myöntämä oikeus ruoppausmassan toisen maalle sijoittamiseen toisi mukanaan liikaa byrokratiaa, alentaisi luvantarvekynnystä ja olisi vastoin maanomistajan oikeutta päättää omasta omaisuudestaan. Maanomistajan suostumuksen vaatiminen on sen sijaan kannatettavaa.

Metsäteollisuus ry toteaa, että ruoppausmassan sijoittamisessa toisen maalle tulisi voida päättää vesilain mukaisessa lupakäsittelyssä samalla, kun päätetään ruoppauksesta. Ehdotuksen perusteella vaikuttaa siltä, että sijoittamiseen jouduttaisiin hakemaan erikseen sekä vesilain että ympäristönsuojelulain mukaista lupaa, vaikka luvat useissa tapauksissa käsittelee sama viranomais.

Natur och Miljö katsoo, että ruoppausten sääntely tulisi siirtää kokonaisuudessaan ympäristönsuojelulakiin.

Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto toteaa, että puhtaiden maa-ainesten pysyväälle sijoittamiselle on haettava aina ympäristölupaa, koska kyse on ns. maankaatopaikoista, eikä ympäristölupavirasto siten voisi koskaan vesilain mukaan myöntää lupaa ruoppausmassan sijoittamiseen. Ympäristönsuojelulain ja vesilain säännökset puhtaiden maa- ja ruoppausmassojen sijoittamisesta pitäisi yhdistää ja samalla poistaa kaatopaikkadirektiivistä johdettu vakuusvaatimus tällaisille loppusijoitusalueille, koska kaatopaikkadirektiiviä ei sovelleta puhtaiden massojen sijoittamiseen.

Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry pitää ruoppauksia merkittävänä vesiensuojelullisena ympäristöongelmana. Ruoppaamisen edellytyksistä ja suoritustavoista tulisivat saada vähintään ministeriötasoinen tarkka ohje, jotta tulkintaongelmat mm. ilmoitusvelvollisuuden tai luvanhaun kynnyksestä helpottuvat. Vesilain uudistamisen yhteydessä tulee harkita myös muiden lakien täydennystarvetta. Esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslaissa säädettyihin kaavojen sisältövaatimuksiin tulee lisätä ruoppausta koskevia osioita. Mahdollinen vaihtoehto on myös siirtää ruoppauksia säätelevät kohdat ympäristönsuojelulakiin. Ruoppausmassojen sijoittaminen vesialueelle ilman viranomaisen lupaa tulee kieltää. Vesialueen muuttaminen pysyvästi maa-alueeksi olisi myös lisättävä vesitaloushankkeen luvanvaraisuutta koskevaan luetteloon, jos kyse ei ole merkitykseltään pienestä täyttöalueesta.

4.8.2 Suhde maankäyttö- ja rakennuslakiin

Ympäristöministeriö ehdottaa vesilain ja maankäyttö- ja rakennuslain suhteen järjestämistä siten, että maankäyttö- ja rakennuslain keinovalikoima koskisi sellaisenaan vesilain säätelyn ulkopuolelle jäävää johtojen sijoittamista. Tämä toteutuisi kumoamalla maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n 4 momentti.

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että muissa kuin ympäristölupaa edellyttävissä tilanteissa oikeuden myöntäminen avo- tai putkiviemärin sijoittamiseen toisen maalle sekä jäteveden johtaminen toisen kuivatusojaan jäisivät maankäyttö- ja rakennuslain muutettavaksi ehdotetun 161 §:n varaan. Toimivaltaratkaisu saattaa ainakin pääsääntöisesti olla hyväksyttävä, mutta mainittu 161 § ei käyttöoikeusratkaisuna nykyisellään sisällä

esimerkiksi sellaista haju- ja hygieniahaitat huomioon ottavaa sääntelyä, joka nyt sisältyy vesilain 10 luvun 7 §:ään. Muutosta ei ole perusteltu. Mahdollisuus johtaa jäteväettä toisen ojaan jäisi epäselväksi. Ehdotetun ympäristönsuojelulain 103 a §:n 3 momentti ei näytä kattavan niitä haittoja, joita voimassa olevan vesilain 10 luvun 7 ja 10 §:ssä pyritään ennakkollisesti ehkäisemään. Oma kysymyksensä on myös, minkälaisen valvonnallisen yhteyden maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n mukainen asia loisi jätevesien yleistä puhdistamisvelvollisuutta koskevaan ympäristönsuojelulain 103 §:ään.

Vaasan hallinto-oikeus, Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto ja Tekniikan Akateemisten Liitto kannattavat johtojen sijoittamista koskevien säännösten päällekkäisyyksiin poistamista.

Merenkulkulaitos toteaa, että vesijohdon ja viemärin sijoittamisessa esitetty muutos säästöjen siirtämisestä maankäyttö- ja rakennuslakiin on hieman epäselvä. Esitystä tulisi tarkentaa siten, että maankäyttö ja rakennuslakia sovelletaan sijoitettaessa vesijohto tai viemäri maa-alueelle. Vesialueilla noudatettaisiin vesilain säännöksiä.

Itä-Suomen ympäristölupavirasto toteaa, että 4 luvun 8 §:n 2 momentissa tarkoitettu toimivaltainen viranomaisena eli kunta olisi syytä mainita perustelujen lisäksi myös itse säännöksessä, jotta ei jäisi epäselvyyttä siitä, onko mahdollisesti ympäristölupaviraston tehtävä päätös soveltaen maankäyttö- ja rakennuslakia.

Hämeen ympäristökeskus pitää hyvänä ehdotuksen muutosta siltä osin kuin vesilain 4 luvun 8 §:ään on lisätty viittaus maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:ään.

Keski-Suomen ympäristökeskus toteaa, että ehdotettu järjestely erottaisi korvauskäsittelyn varsinaisesta lupakäsittelystä, koska maankäyttö- ja rakennuslain mukaiset korvaukset käsitellään lunastuslain mukaisessa menettelyssä. Vahingonkärsijä joutuisi myös itse panemaan korvaushakemuksen vireille.

Pirkanmaan ympäristökeskus kannattaa työryhmän ehdotusta. Tähän liittyvien lainkohtien muotoilu on kuitenkin tulkinnanvarainen. Epäselvyyden poistamiseksi 4 luvun 8 §:n 1 momenttiin tulisi lisätä kolmas virke: "Edellä sanottua sovelletaan myös, kun luvan tarve johtuu lain 3 luvun 2 §:stä tai 3 §:n 1 momentin 4 kohdasta." Lisäksi ehdotettu maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n 4 momentti tulisi muotoilla seuraavasti: "Vesijohdon ja siihen liittyvien vähäisten laitteiden, rakennelmien ja laitosten samoin kuin viemärin sijoittamiseen sovelletaan 1 momenttia, jos sijoittamisesta ei ole päätetty vesilain (/) mukaisessa vedenottoa tai vesistöön rakentamista koskevassa lupapäätöksessä."

Suomen kuntaliitto pitää perusteltuna esitystä, jolla vesilain sekä maankäyttö- ja rakennuslain päällekkäisiä järjestelmiä selkeytetään. Esitykseen liittyvästä maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n 4 momentin sanamuodosta saattaa saada virheellisen käsityksen, että viemäriin liittyvät vähäiset laitteet eivät kuuluisi pykälän soveltamisalaan. Selvyyden vuoksi momentti tulisi muuttaa seuraavasti: "Vesijohtoon ja viemäriin liittyvien vähäisten laitteiden, rakennelmien ja laitosten sijoittamiseen sovelletaan tätä pykälää, jos sijoittamisesta ei ole päätetty vesilain mukaisessa vedenottoa koskevassa lupapäätöksessä."

Helsingin kaupunki pitää työryhmän ehdotusta perusteltuna. Esitetyt muutokset vesilain 8 §:ään ja maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:ään ovat tarpeellisia. Johtojen ja laitteiden sijoittamisoikeuden lisäksi laissa pitäisi olla nykyisen vesilain 10 luvun 11 §:ää vastaava säännös myös vesijohtojen ja viemäreiden ja muiden laitteiden säilyttämisestä vahingoittumattomina.

Kuopion kaupunki pitää perusteltuna ja johdonmukaisena, että vesijohdot rinnastetaan muuhun yhdyskuntatekniseen rakentamiseen kaikilla alueilla.

Vesi- ja viemärlaitosyhdistys pitää työryhmän ehdotusta tarkoituksenmukaisena. Maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:ään esitetystä uudesta 3 momentista saa kuitenkin sen käsityksen, että uudistettu säännös ei koskisi viemäriin liittyvien vähäisten laitteiden, rakennelmien ja laitosten sijoittamista, mikä muuttaisi vallitsevaa käytäntöä viemäriin osalta. Säännöstä tulisi tarkistaa niin, että se kattaa myös viemäriin liittyvät vähäiset laitteet, rakennelmat ja laitokset. Samat tarkistukset tulisi tehdä kaikkiin lakiehdotusten viemäriin sijoittamista koskeviin säännöksiin. Maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n 3 momentissa oleva viittaus 1 momenttiin olisi syytä korvata viittauksella koko pykälään. Lisäksi maankäyttö- ja rakennuslaissa tulisi säätää mahdollisimman yhdenmukaisesti samaan kaivantoon vesijohdon kanssa sijoitettavista muista kuin vesihuoltoon liittyvistä kaapeleista, johdoista tms. Vesilain 4 luvun 8 §:n perusteluista saa sen käsityksen, että vesijohtojen sijoittamista koskeva sopimus ei sitoisi kiinteistön uutta omistajaa ja haltijaa. Työryhmän ehdotus on tältä osin tulkinnanvarainen. Kun johdon sijoittamisesta sovitaan, sopimuksen tulee olla kiinteistön uutta omistajaa kohtaan samalla tavalla sitova kuin voimassaolevan maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n mukaan.

Suomen Asianajajaliitto toteaa, että jako vesilain ja maankäyttö- ja rakennuslain lupamenettelyiden välillä vaikuttaa toimivalta ja selkeältä järjestelmältä jaon perusteen liittyessä yksiselitteisesti vesitalouslupaun.

Ympäristönsuojeluviranhaltijat ry pitää tarpeellisena lakiehdotuksen sisältämää tarkennusta vesijohdon ja laitteistojen sijoittamisesta toisen maalle. Koska viemärijohtojen sijoittamisesta on säännöksiä myös ympäristönsuojelulain 48 §:ssä, tulee valmistelussa varmistaa, ettei ole epäselvyyttä, mitä säännöstä sovelletaan missäkin tapauksessa.

Pääkaupunkiseudun Vesi Oy toteaa, että vesijohdon ja viemäriin sijoittamista koskevien asioiden käsittely maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti on onnistunut muutos. Kun kysymys on useamman kunnan alueelle sijoitettavasta johdosta, ympäristölupavirasto olisi kuitenkin paikallisista intresseistä vapaana ratkaisijana hyvä vaihtoehto, vaikka päätös ei tapahtuisikaan vedenottoa koskevan lupapäätöksen yhteydessä.

Turun Seudun Vesi Oy katsoo, että johtojen sijoittamisessa on kyse maankäytöstä ja että maankäyttö- ja rakennuslain tulee siksi olla johtojen sijoittamisessa ensisijainen. Johtojen sijoittajalla tulee aina olla oikeus käyttää maankäyttö- ja rakennuslain 161 §:n mukaista menettelyä. Maankäyttö- ja rakennuslakia tulee täydentää siten, että usean kunnan alueelle ulottuvan johdon sijoittamisesta koko johdon matkalta päättää ympäristölupavirasto, mikäli sijoittamisesta ei ole sovittu kiinteistön omistajan tai haltijan kanssa. Ympäristölupaviraston tulisi päättää johdon sijoittamisesta myös silloin, kun kiinteistön

omistaja tai haltija on kunta. Lisäksi johtoja sijoitettaessa tulee voida vedota maankäyttö- ja rakennuslain 144 §:n säännökseen, joka koskee töiden aloituslupaa. Lakiehdotuksesta ei käy ilmi, voiko viranomainen ottaa johtojen sijoittamiskysymyksen omaaloitteisesti esille luvan yhteydessä vai tarvitaanko sitä koskeva hakemus. Säännöksellä ei saa tehdä johtojen sijoittamisesta luvanvaraista, vaan johtojen sijoittamisasiaa tulee käsitellä vedenottoa koskevassa luvassa vain, jos vesihuoltolaitos itse sitä pyytää. Vedenottoa koskevaa lupaa ei myöskään tule sitoa johtojen sijoittamiseen, vaan säännöksiä tulee täydentää siten, että vedenottoluvasta ja johtojen sijoitusluvasta voidaan päättää erikseen.

4.8.3 Muutokset muuhun lainsäädäntöön

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että vaikka voimassa olevaan vesilakiin kohdistuvat viittaukset muussa lainsäädännössä ehdotetun vesilain 19 luvun 2 §:n 1 momentin viimeisen virkkeen mukaan kohdistuisivatkin uuteen vesilakiin sen tultua voimaan, ei ratkaisu ainakaan kaikissa tapauksissa ole selkeyden ja oikeusvarmuuden kannalta riittävä. Esimerkiksi rikoslain 48 luvun 1 §:ssä ja hallinto-oikeuslaissa olisi selvyysyistä muutettava viittausnumeroa.

Pohjanmaan ympäristökeskus toteaa, että maastoliikennelain 4 §:n ja vesiliikennelain 4 §:n mukaan vesialueella ja jääpeitteisellä vesialueella olisi oikeus liikkua siten kuin vesilain 2 luvun 3 §:ssä säädettäisiin. Vesilain 2 luvun 3 §:n mukaan taas jokaisella olisi oikeus kotirauhaa rikkomatta sekä tarpeetonta vahinkoa, haittaa ja häiriötä aiheuttamatta kulkea vesistöissä ja sen jäällä, minkä lisäksi sovellettaisiin maastoliikennelain ja vesiliikennelain säännöksiä. Ilmeisesti vesilakityöryhmän ehdotus on, että vesialueella tai jääpeitteisellä vesialueella kulkeminen esimerkiksi kotirauhaa rikkomalla tulisi rangaittavaksi vesiliikennelain tai maastoliikennelain nojalla, eikä rikoslain kotirauhansuojasäännöksiä muutettaisi, kuten vesilakitoimikunta kaavaili. Tämän perustellun ratkaisun lisäksi tulisi harkita vaihtoehtoa, että pelkän pykäläviittauksen sijaan vesilain 2 luvun 3 §:n sisältö kirjoitettaisiin tältä osin auki maastoliikennelain ja vesiliikennelain 4 §:ään.

4.9 Vesiasetus

Ympäristöministeriön käsityksen mukaan vesiasetusta voitaisiin ehdotetulla tavalla selkeyttää. Jakoa laintasoiisiin ja asetustasoiisiin säännöksiin voitaisiin muutoinkin kehittää. Erityisesti pienissä vesirakennushankkeissa tulisi selkeyttää käytäntöjä kirjoittamalla lakiin yksinkertaiset säännökset yleiskäyttöoikeudella toteutettavista hankkeista, ilmoituksenvaraisista hankkeista ja aina luvanvaraisista hankkeista. Annettavista pääsäännöistä voitaisiin poiketa tietyin edellytyksin.

Vaasan hallinto-oikeus toteaa, että vesialueen rajan määrittämisestä koskeva asetusluonnoksen 41 § sopisi luontevimmin osaksi lakitekstiä ehdotetun 1 luvun 5 §:n 2 ja 3 momentiksi. Pääasiallisesti teknisiä ohjeita sisältävät nykyisen vesiasetuksen säännökset sopisivat työryhmän ehdottamalla tavalla julkaistaviksi sähköisesti saatavilla olevissa ja helposti päivitettävissä oppaissa.

Museovirasto esittää, että asetusluonnoksen 1 §:n mukaisiin hakemusasian suunnitelman sisältövaatimuksiin lisätään selvitys hankkeen vaikutuksista rakennettuun kulttuuriympäristöön ja muinaisjäännöksiin.

Länsi-Suomen ympäristölupavirasto katsoo kuten työryhmäkin, että vesiasetus sisältää poikkeuksellisen paljon yksityiskohtaisia teknisiä säännöksiä sellaisista hankkeista, joiden osuus lupaviranomaisessa vireille tulevista asioista on suhteellisen pieni. Pienten vesirakennushankkeiden lupahakemusten laatijoita asetus ei välttämättä palvele.

Keski-Suomen ympäristökeskus kannattaa teknisuonteisten ohjeiden jättämistä vesiasetuksen ulkopuolelle.

Pirkanmaan ympäristökeskus katsoo, että vesiasetusluonnokseen sisältyvää ohjeistusta ei tule korvata ympäristöhallinnon tuottamalla oppailla, vaan ohjeet tulee säilyttää säännöksinä asetuksessa. Lupaviranomaisella on siten paremmat perusteet vaatia puutteellisen hakemuksen täydentämistä, ja säädökset ovat eri tahojen löydettävissä vähintään yhtä hyvin kuin hallinnon laatimat oppaat, joilla ei myöskään olisi minkäänlaista sitovuutta. Asetuksen 13 §:stä tulisi ilmetä selvästi, että vedennostohankkeissa veden alle jäävien alueiden omistussuhteet on esitettävä hakemussuunnitelmassa sillä tarkkuudella, että voidaan vaikeudetta päättää vahingonkorvauksista ja vesilain 6 luvun 4 §:ssä tarkoitettujen oikeudellisten edellytysten käsillä olosta. Asetuksen 42 §:ssä pitäisi määrätä imuruoppaushankkeissa ilmoitukseen sisällytettäväksi läjitysaltaan mitoituslaskelmat, sillä altaiden riittämättömyys on monesti aiheuttanut ongelmia.

Pohjois-Karjalan ympäristökeskus toteaa, että ojituksesta tehtävän ilmoituksen sisältöä koskeva 30 § on sellaisenaan riittämätön ojituksen seurausten arviointiin. Lisäksi tarvitaan ainakin ojitussuunnitelma vesistöihin ja vesiluontotyypeihin kohdistuvien mahdollisten fyysisten, hydrologisten ja laadullisten vaikutusten havaitsemiseksi.

Uudenmaan ympäristökeskus katsoo, että toisin kuin asetusluonnoksen 25 ja 26 §:ssä on esitetty, erityistä selvitystä koskevaa menettelyä tai selvityksen sisältöä ei ole tarpeen säännellä asetuksella. Ympäristölupavirasto määrää, mitä asiaa selvitys koskee ja miten asianosaisia tarvittaessa kuullaan. Lausunnon laatija taas on alan asiantuntija.

Natur och Miljö toteaa, että jos ruoppaushankkeiden sääntely jää vesilakiin, ruoppauksia koskevat täsmälliset ohjeet tulisi ottaa vesiasetukseen erilliseksi luvuksi kuten ojitusasiat.

Tekniikan Akateemisten Liitto toteaa, että vesiasetuksessa tulisi säätää suunnitelman laatijan pätevydestä.

Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto toteaa, että vesiasetuksen 1 §:n 9 kohtaan tulisi lisätä selvitys kalakantojen hoidosta toiminnan vaikutusalueella. Asetuksen 2 §:ää tulisi muuttaa niin, että vesihuoltolaitoksen osalta riittäisi havainnekuva rakennettavasta kaivosta, jolloin yksityiskohtainen kaivopiirustus voitaisiin toimittaa lupaviranomaisen hyväksyttäväksi vasta luvansaannin ratkettua ja ennen töiden aloittamista. Asetuksen 11 § on muutettava vastaamaan nykyaikaa ottaen huomioon, että kunnat toimivat yhä laajemmin vesihuoltoyhteistyössä ja vedentarve vaihtelee eri ajankohtina eri kunnissa.

Pääkaupunkiseudun Vesi Oy toteaa, että luonnos valtioneuvoston antamaksi vesiasetuksiksi olisi kaivannut perusteellisempaa valmistelua. Teksti on suunnitelmien sisällön osalta kovin yksityiskohtaista ja määräykset vanhahtavia. Lupahakemuksen sisällölle asetettavat vaatimukset ovat monipuolistuneet erityisesti luonnonsuhteita ja ympäristöä koskevien seikkojen vuoksi, minkä tulisi näkyä paremmin asetuksessa. Suunnitelmien esittämistavan kehitysmahdollisuudet ATK:ta hyödyntäen tulisi ottaa paremmin huomioon. Vesiensuojelun kannalta on tärkeää kehittää erilaisia peltojen vesitalouden säätelytapoja, eikä 5 luvun 31 §:ssä määrättyä kuivatussyvyyttä peltojen avo-ojituksessa liene enää perusteltua päättää valtioneuvostossa.

5 MUUT HUOMAUTUKSET JA EHDOTUKSET

Kauppa- ja teollisuusministeriö pitää vesilain muutosta kiireellisenä.

Liikenne- ja viestintäministeriö esittää vesilain 5 luvun 6 §:n osalta, että ojitusta koskeva ilmoitus ei olisi tarpeen, jos ojituksesta on määrätty tie- tai ratasuunnitelmassa. Maantielain 24 §:n 3 momentissa sekä eduskunnalle lähiaikoina annettavassa ratalakiehdotuksessa on säännökset tien ja radan laskuojista. Laskuojan pitämisestä tai kuivatusveden johtamisesta määrätään tietä tai rataa koskevassa suunnitelmassa, josta pyydetään alueellisen ympäristökeskuksen lausunto.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa, että ministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan patoturvallisuuslainsäädännön uudistamista ja selvittämään tulvariskien hallintaa koskevia säädöksiä. Työryhmän määräaika päättyy 31.12.2006. Työryhmässä on todettu, että erityisesti valmisteilla oleva EU:n direktiivi tulvariskien hallinnasta edellyttäisi tulvariskien hallintaa koskevien säädösten kattavaa uudistamista, mikä merkitsisi eräitä muutoksia myös vesilain säännöksiin. Laissa tulisi mahdollistaa myös sellaisten tulvariskien hallitsemiseksi tarpeellisten hankkeiden toteuttaminen, joissa vain vähäinen osa toimenpiteistä voidaan toteuttaa ennakkoon ja varsinaiset tulvavesien ohjaustoimet tehdään vasta itse tulvatilanteessa.

Puolustusministeriö esittää harkittavaksi, että vedenottoa koskevaan 4 lukuun lisättäisiin säännös, jonka mukaan puolustusvoimien sota- ja taisteluharjoitustoimintaan sekä poikkeusoloihin liittyvään tilapäiseen pohjaveden ottamiseen ei vaadittaisi omistajan suostumusta tai ympäristölupaviraston lupaa.

Ympäristöministeriö katsoo, että 3 luvun 4 §:n uuden muotoilun vuoksi hankkeen vaikutukset luonnonsuhteille, asutukselle ja elinkeinoille tulisivat lupaharkinnassa arvioitaviksi hankkeen yleisinä edellytyksinä samalla tavoin kuin oikeus alueisiin tai hankkeen hyödyt ja haitat. Sallittavien vaikutusten ylärajan yhdistäminen samaan säännökseen luvan myöntämisen yleisten edellytysten kanssa saattaisi johtaa ajan myötä oikeuskäytäntöön, jossa vaikutuksiltaan huomattavankin vahingollisella hankkeella olisi lupaedellytykset intressivertailun perusteella korvauksia ja kompensatioita lisäämällä. Vesistöissä kulkemisen yleiskäyttöoikeutta ei tulisi rajata 2 luvun 3 §:n perusteluissa esitetyllä tavalla niin, että oikeus koskisi vain "siirtymistä paikasta toiseen". Kohtuutonta häiriötä aiheuttamattoman vesihiihdon ja muunkin huviajelun vesistöissä ilman erityistä päämäärää on tähän mennessä katsottu kuuluvan vesien yleiskäyttöoikeuksiin.

Vesiliikennelaisissa ja maastoliikennelaisissa on tarpeelliset keinot häiritsevään liikkumiseen puuttumiseksi. Valvontaviranomaisilta saadun tiedon mukaan tarvetta puuttua vesien yleiskäyttöoikeuteen toimikunnan mietinnön perusteluissa esitetyllä tavalla ei ole. Vesilain rikkomista koskevan 16 luvun 3 §:n teksti ja perustelut eivät ole sopusoinnussa. Pykälän mukaan mm. vähäistä suurempaa haittaa aiheuttava kulkeminen vesialueella voitaisiin rangaista vesilain rikkomisena, vaikka pykälässä ei kuitenkaan viitata yleiskäyttöä koskevaan 2 luvun 3 §:ään. Selkeyden vuoksi säännökset tulisi jakaa niin, että vähäistä suurempaa haittaa aiheuttavan liikkumisen rangaistussäännökset olisivat vesiliikennelain puolella ja muun haittaa aiheuttavan vesien yleiskäytön rangaistussäännökset vesilain puolella.

Korkein hallinto-oikeus toteaa, että vesilakiehdotuksen 15 luvun 3 ja 5 §:ssä säädetty hallintolaista poikkeava tiedoksiantosääntely on tarpeen säilyttää siinäkin tilanteessa, kun kuuleminen toisessa valitusasteessa siirretään korkeimman hallinto-oikeuden itsensä vastuulle, kuten vesilakitoimikunnan ehdotuksessa annetussa lausunnossa on esitetty. Tosin selvyysyistä olisi paikallaan säätää, että laissa säädettyä kuulemista voidaan vielä täydentää hallintolainkäyttölain 34 §:ää tältä osin soveltaen, kuitenkin siten, että 15 luvun 3 §:ssä säädetty kuulemistavat olisivat käytettävissä myös tässä kuulemisvaiheessa. Ympäristönsuojelulaisissa kuulemista ei sitä vastoin ole järjestetty edellä mainitun tavoin. Jo sekahankesääntelyä ajatellen menettelyjen ja kuulemistapojen tulisi olla mahdollisimman yhdenmukaisia. Vesilain muutoksenhakusäännösten edellä mainitun tarkistamisen yhteydessä on siten välttämätöntä tarkistaa myös ympäristönsuojelulain 14 lukua vastaavalla tavalla.

Vaasan hallinto-oikeus toteaa, että hallinto-oikeuden päätösten tiedoksiantoa koskeva säännös pitäisi hallintopakkopäätösten osalta muokata yhdenmukaiseksi ympäristönsuojelulain vastaavan säännöksen kanssa. Säännöstelylupien muuttamista nykyisen vesilain 8 luvun 10 b §:n nojalla tulisi työryhmän ehdottamalla tavalla selvittää tarkemmin.

Museovirasto toteaa, että ehdotetun 3 luvun 2 §:n 3 kohdan sanamuoto ”melkoisesti vähentää...” on tulkinnanvarainen ja epätarkka ja esittää sanan ”melkoisesti” poistamista. Ehdotetun 3 luvun 4 §:n 1 momentin 2 a kohdan sanamuoto ” sanottavasti” tulisi korvata selkeämmällä ilmaisulla. Kulttuuriympäristön suojelun näkökulmasta hankkeen hyöty tulisi nähdä pitkäjännitteisesti ja kestävän kehityksen periaatteen mukaisena. Kulttuuriperintö tulee ottaa huomioon 3 luvun 4 §:n 2 momentin ehdottomissa luvanmyöntämisesteissä siten, että lupaa ei saisi myöntää hankkeelle, joka aiheuttaa huomattavia vahingollisia muutoksia kulttuuriperinnössä, ympäristön luonnonsuhteissa jne. Toisaalta on myös mahdollista, että muinaismuistolain nojalla rauhoitetut muinaisjäännöskohteet ovat merkittävyydeltään sellaisia, että niiden suojelu on tavoitteena kaikissa olosuhteissa, jolloin ne muinaismuistolain tulkinnan perusteella voivat olla kokonaan hankkeen toteuttamisen este.

Suomen ympäristökeskus pitää erityisen tarpeellisena työryhmän ehdotusta sen selvittämiseksi, että luvan myöntämisedellytyksiä harkittaessa voitaisiin ottaa huomioon vesistön vallitsevan tilan pitkäaikaisuus ja vakiintuneisuus samoin kuin toisaalta se haitta, joka luvan vaihtoehtona olevasta tilanteen ennallistamisesta aiheutuisi. Vesiluonnon suojeluarvot, mm. pienvedet, tulisi tulevaisuudessa ottaa huomioon myös kaivoslaissa, jota tulisi tältäkin osin uudistaa. Vesilain mukaisen luvantarpeen karsimista ja lupame-

nettelyn keventämistä ja tehostamista tulisi selvittää vastaavasti kuin ympäristönsuojelulain osalta tällä hetkellä tehdään. Vesitaloushankkeen käsitteen selventäminen työryhmän esityksen perusteluissa ja 3 luvun 2 §:n otsikon muutoksessa on perusteltu ja tarpeen esimerkiksi silloin, kun suunnitellaan veden tilapäistä padottamista maa-alueelle tulvien torjumiseksi.

Itä-Suomen ympäristölupavirasto toteaa, että tämän lainsäädäntöhankkeen yhteydessä tulisi mahdollisuuksien mukaan järjestää myös maankäyttö- ja rakennuslain ja vesilain suhde niissä tapauksissa, joissa esimerkiksi vesirajalaite edellyttää sekä maankäyttö- ja rakennuslain mukaista lupaa että vesitalouslupaa. Nykytilanteessa on mahdollista, että nämä eri viranomaisten myöntämät luvat ovat ristiriidassa keskenään.

Länsi-Suomen ympäristölupavirasto toteaa, että 3 luvun 2 §:n uusi otsikko on huono. Alkuperäinen otsikko on selkeämpi ottaen huomioon, että myös luvun otsikko on "Luvanvaraiset vesitaloushankkeet".

Lounais-Suomen ympäristökeskus toteaa, että vesilain uudistus aiheuttaa maankäyttö- ja rakennuslain soveltamisessa uuden ongelman, kun nykyistä pienempiä uomia määritellään joeksi ja puroksi ja siten vesistöksi. Tämä määrittely vaikuttaa maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen rantarakentamisen sääntelyyn, vaikka laissa ei suoranaisesti enää viitatakaan vesilakiin. Maankäyttö- ja rakennuslain rantarakentamista koskevaa säännöstöä sovellettaisiin siten entistäkin pienemmillä vesiuomilla. Tämän vuoksi maankäyttö- ja rakennuslakia tulisi myös tässä yhteydessä täydentää lisäämällä siihen viittaus tai määrittely siitä, mitä vesistöllä rantarakentamisen yhteydessä tarkoitetaan.

Länsi-Suomen ympäristökeskus toteaa 2 luvun 6 §:n 1 momentin osalta, että alueelliselle ympäristökeskukselle pitäisi ilmoittaa myös työn suorittamistavasta. Ojitusta koskevaan 5 lukuun tulisi lisätä säännös valvontaviranomaisen toimivallasta määrätä ojitusyhtiölle tarkkailuvelvoite, jos yleinen etu sitä vaatii. Ojituksilla on varsinkin Länsi-Suomen happamilla alunamailla käytännössä poikkeuksetta haitallisia vaikutuksia vesistöön. Kun ojituksia suoritetaan alueella runsaasti, ei ole tarkoituksenmukaista kehottaa ojittajaa hakemaan ympäristölupaviraston lupaa pelkästään sen vuoksi, että hankkeelle voidaan asettaa tarkkailuvelvoite. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle tai sen määräämälle viranhaltijalle 14 luvun 2 §:ssä ehdotettu väliaikainen keskeytysoikeus olisi perusteltua antaa myös alueelliselle ympäristökeskukselle.

Pirkanmaan ympäristökeskus pitää työryhmän jatkotyöskentelyehdotuksia perusteltuina, erityisesti vesistön vakiintuneen tilan huomioon ottamisesta lupaharkinnassa.

Pohjois-Karjalan ympäristökeskus katsoo, että ehdotus painottaa liikaa vesilakia ”vesitaloushankelakina”, vaikka vesitaloushankkeita sääntelevissä pykälissä tarkoitetaan kaikenlaisia toimia, jotka voivat vaikuttaa pinta- tai pohjaveteen. Tätä työryhmän esitys hiukan korjaa, kun 3 luvun 2 §:n yleisen luvantarvesäännöksen nimessä vesitaloushanke on korvattu asiaa paremmin kuvaavalla vesistömuutoksen aiheuttamisella.

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus esittää, että mahdollisen ilmastonmuutoksen ja fossiilisten polttoaineiden käytön rajoittamisvaatimusten ja –tarpeiden varalta vesilain uudistuksen yhteydessä tulisi parantaa uusiutuvien energialähteiden, mm. vesivoiman,

käyttöönotto- ja tehostamismahdollisuuksia. Tähän liittyen tarkasteluun tulisi ottaa koskiensuojelulain (1987/35) asettamat rajoitukset omavaraisen energiahuollon lisäämiselle.

Saamelaiskäräjät toteaa, että saamelaisille on perustuslain tasolla vahvistettu oikeus itsehallintoon koskien mm. kulttuurin kannalta tärkeitä elinkeinoja ja että vesilaissa tulisi näiltä osin viitata ainakin vuoden 1995 saamelaiskäräjälakiin. Laissa tulisi viitata tässä yhteydessä myös tärkeimpiin kansainvälisiin sopimuksiin, joita ovat kansainvälinen kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva sopimus, biodiversiteettisopimus, kaikkinaisen rotusyrjinnän kieltämistä koskeva sopimus sekä Euroopan yhteisön ihmisoikeussopimus lisäpöytäkirjoineen. Ratifiointia odottavaa ILO-sopimusta ei myöskään voida tässä yhteydessä sivuuttaa.

Suomen kuntaliitto toteaa 2 luvun 6 §:stä, että ruoppausta koskevan ilmoittamisvelvollisuuden tulee yksiselitteisesti olla ennakkovalvonnallinen, eli työn aloittamisen edellytys on määräaikana tehty ilmoitus alueelliselle ympäristökeskukselle, jolla tulee olla lakiin kirjoitettu mahdollisuus antaa tarvittavia määräyksiä toimenpiteen suorittamistavasta, suorittamisajankohdasta tai muusta vastaavasta. Lisäksi säännöksessä tulee ruoppaus-hanketta suunnittelevalta edellyttää, että ruoppauksesta tulee laatia ja liittää suunnitelma viranomaiselle tehtävään ilmoitukseen. Ilmoitusvelvollisista toimenpiteistä on perusteltua antaa tieto myös paikalliselle valvontaviranomaiselle.

Pernajan kunta katsoo, että myös alueellisella ympäristökeskuksella tulisi olla oikeus keskeyttää ruoppaustyö väliaikaisesti 14 luvun 2 §:n mukaisesti.

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta toteaa, että termi ”valmistelulupa” sisältyy jo vesilakitoimikunnan ehdotukseen, jossa on perusteltu luopumista nykyisestä töidenaloittamislupa-sanasta. Uusi termi ei kuitenkaan ilmennä sitä, että kysymys kuitenkin on itse hankkeen käynnistämiseen liittyvistä rakentamis- ja muista toimista, joita vesilupa koskee, eikä alustavista tutkimuksenomaisista töistä. Aloittamislupa on siten ilmaisevampi termi.

Energiateollisuus ry toteaa, että oikeuskäytännön perusteella on nykyisin epävarmaa, miten hakija voi ennen lupahakemuksen vireille saattamista perustaa hankkeeseen tarvittaviin alueisiin 2 luvun 12 §:ssä tarkoitettuja ”pysyviä käyttöoikeuksia”. Tämän vuoksi pysyvä käyttöoikeus ja tapa, jolla se voidaan perustaa sopimuksella, tulisi määrittellä esimerkiksi lain 1 luvun 3 §:ssä. Muun muassa kiinteistönmuodostamislakiin ja yksityistielakiin sisältyy jo nykyisin viranomaismenettelyssä vahvistettava sopimusperusteinen pysyvä käyttöoikeus. Ympäristövaikutusten arviointia koskevien asiakirjojen osalta 11 luvun 3 §:n 2 momentin ensimmäisen virkkeen loppu tulee selkeyden vuoksi muotoilla: ”...on hakemusasiakirjoihin liitettävä mainitun lain mukainen arviointiselostus ennen päätöksentekoa.”

Maa- ja metsätaloustuottajain keskusjärjestö toteaa ehdotetun 4 luvun 2 §:n osalta, että määräyksiä vedenkäytön rajoittamisesta tulisi voida antaa vain määräajaksi. Käyttörajoituksen edellytysten tulisi olla tiukat.

Metsäteollisuus ry toteaa, että maksajan on toimitettava vesilain nojalla määrätystä

6 prosentin tuottokorosta voimassa olevan verolainsäädännön mukaan ennakonpidätys ja tehtävä veroviranomaiselle saajakohtainen vuosi-ilmoitus, mikä aiheuttaa huomattavan lisätyön ja suhteettomat kustannukset. Vastaava velvollisuus ei koske viivästyskorkea eikä pakkolunastuskorvauksen korkoa. Epäkohta tulisi pikimmiten korjata lisäämällä vesilain nojalla maksettava korko Verohallituksen päätöksen 1056/2004 pidätysvelvollisuudesta vapautettujen luetteloon.

Suomen luonnonsuojeluliitto toteaa, että yksi vesilakiuudistuksen suurimmista puutteista on vesipolitiikan puitteista annetun direktiivin (2000/60/EY) vesilakiin aiheuttamien muutostarpeiden puutteellinen tarkastelu. Puitedirektiivin heijastukset vesilakiin tulisi käydä systemaattisesti ja yksilöidysti läpi ennen hallituksen esityksen antamista. Työtä varten olisi perustettava vielä oma työryhmä. Mikäli puitedirektiivin vaikutuksia ei huomioida, direktiivin toimeenpanoon jää puutteita. Tästä aiheutuisi epäselvyyttä ja epävarmuutta hallintoviranomaisten, tuomioistuinten ja muidenkin tahojen tehtävien hoidossa vesilain ja vesienhoidon järjestämisestä annetun lain (1299/2004) säännösten mennessä ristiin.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö toteaa, että vesilain uudistus on pahasti myöhässä ja että mietinnöstä saatujen lausuntojen läpikäymisen jälkeen esitys on ripeästi valmisteltava lopulliseen hallituksen esityksen muotoon, johon sisältyvät myös tarpeelliset vaikutusarviot.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että lain kokonaisuudistuksen jatkovalmisteluun on varattava riittävästi resursseja ja että laki on valmisteltava joutuisasti.

Ympäristöasiantuntijoiden keskusliitto katsoo, että vesilain valvonnasta tulisi tehdä selkeitä ratkaisuja. Valvontavastuu viranomaisten välillä (esimerkiksi valtio vai kunta) on ilmaistava selkeästi. Ojituksen luvanvaraisuuden määrittelyssä voisi olla selvempää käyttää suoraan ojitushankkeella kuivatettavan alueen pinta-alaa. Nykyiset toistuvat tulvat sateiden jälkeen ovat osoittaneet, että ojituksen kerrannaisvaikutukset ovat jääneet ottamatta huomioon, kun kuivatusvesiä johdetaan ojia pitkin vesistöihin.

Suomen Kalankasvattajaliitto toteaa vaarantorjuntatoimia koskevan 18 luvun 2 §:n osalta, että poikkeuksellisen kuivina kesinä kalankasvatuslaitoksella voi olla tarve johdattaa laitokselle vettä tilanteessa, jossa järven vedenpinta on alempana kuin vedenotto lupamääräysten mukaan edellyttäisi. Oikeuskäytännön mukaan tämä ei kuitenkaan sellaisenaan ole nykyisen vesilain 12 luvun 19 §:n 3 momentissa tarkoitettu poikkeuksellinen syy, jonka perusteella voitaisiin myöntää lupa veden juoksuttamiseen vesistöstä lupapäätöksestä poiketen. Riittävän veden saannin turvaaminen kasvatettaville kaloille on elinehto niiden hengissä pysymiselle. Tämän vuoksi tulisi vielä harkita vesilain vaarantorjuntatoimia koskevan pykälän muuttamista niin, että kalanviljelylaitoksille voitaisiin poikkeuksellisissa tilanteissa myöntää lupia lupapäätöksestä poikkeamiseen suurten kalakuolemien ja sitä kautta tuntuvien taloudellisten vahinkojen torjumiseksi.

Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen liitto toteaa, että 3 luvun 2 § on hyvin pitkälle samassa muodossa kuin se on nykyisessä vesilaissa. Kyseinen lainkohta on muotoiltu niin yleispiirteisesti, että se mahdollistaa valvontaviranomaisen puuttumisen mihin tahansa hankkeeseen. Erilaisten toimijoiden oikeussuojan kannalta olisi tärkeää, että luvanvarai-

suuden mittarit määriteltäisiin aiempaa yksityiskohtaisemmin. Vesilain 3 luvun 2 §:ää on täsmennettävä tai ainakin otettava lainkohtaan valtuutussäännös, jonka nojalla valtioneuvosto voi antaa yksityiskohtaisempia määräyksiä luvanvaraisuudesta vesiasetuksessa. Tämä on tarpeen myös lupakäsittelyjen keston vuoksi. Vesihuollon toimintavarmuus edellyttää nykyaikana sitä, että luvista voidaan myöntää vedenotto-oikeuksia yli kuntien akuutin tarpeen. Ylikunnallinen ja ylimaakunnallinen vesihuoltoyhteistyö olisi otettava huomioon myös vesilain mukaisessa vedenoton etusijajärjestyksessä esimerkiksi niin, että 4 luvun 5 §:n 2 momentin 2 kohtaan lisätään perusteeksi veden ottaminen alueellisessa vesihuoltoyhteistyössä paikkakunnan ulkopuolelle. Ympäristönsuojelulain säännös toiminnan aloittamislupasta tulisi muuttaa vesilakiehdotuksen valmistelulupasäännöstä vastaavaksi niin, ettei valmistelulupapäätökseen tarvitsisi erikseen hakea muutosta. Vesilain pitäisi mahdollistaa valmisteluluvan antaminen vakuutta vastaan kesken lupakäsittelyn silloin, kun valmistelu ei itsessään voi aiheuttaa luvanmyöntämisedellytysten vastaisia seurauksia. Pohjaveden muuttamiskiellon yhteensopivuus vesilain luvanhakukynnyksessä ja maa-aineslain luvanmyöntämiskynnyksessä voisi olla syytä yhdenmukaistaa. Laiturin rakentamista koskevat säännökset maankäyttö- ja rakennusasetuksessa sekä vesiasetuksessa voitaisiin sovittaa yhteen.

Järvi-Suomen Uittoyhdistys toteaa, että vesistöön sijoitettavat johdot ja kaapelit ovat osoittautuneet uiton kannalta ongelmallisiksi, ja esittänyt harkittavaksi, olisiko lainsäädäntöön saatavissa hankkeiden toteutuksen valvontaa säätelevä määräys sukeltajan käytämisestä kaikkien vedenalaisten asennusten tarkistuksiin.

Turun Seudun Vesi Oy katsoo, että vedenottoluvan tulisi aina olla toistaiseksi voimassa, koska yhdyskuntien vedenoton suunnittelussa pyritään mahdollisimman pitkäaikaisiin ratkaisuihin. Lupamääräyksiä voidaan tarkistaa riittävän pitkän määräajan kuluttua.

Söderfjärdenin kuivatusyhtiö esittää, että 5 luvun 9 §:n viimeisestä momentista, joka koskee ojasta nostettujen maiden sijoittamista ja hyväksikäyttöä, poistetaan hankkeesta vastaavan velvollisuus sijoittaa maat muualle kuin ojan viereen tai viedä maa pois. Kuivatusyhtiön hyötyalueen koko, ojien lukumäärä ja niiden kokonaispituus huomioon ottaen tällaista velvoitetta olisi mahdotonta käytännössä täyttää. Alueelliselle ympäristökeskukselle tulisi säätää laajemmat valtuudet ottaa huomioon ojitukseen liittyvät paikalliset ja alueelliset olosuhteet.

Yrkeshögskolan Sydväst katsoo, että 1 luvun 1 §:ssä pitäisi tuoda esiin vesilain tehtävä myös vesiympäristön biologisen monimuotoisuuden turvaamiseksi. Ilmoitus ruoppauksesta tulisi määrätä tehtäväksi myös kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, ja ilmoitusten käsittelylle varattavan ajan tulisi olla vähintään 30 vuorokautta.

Uudenmaan ympäristökeskus, Luonnonvarainneuvosto, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos ja Energiateollisuus ry esittävät, että vesilain käytettävyyden parantamiseksi pykälien numerointi muutettaisiin juoksevaksi.

Sarjan aiemmat julkaisut vuonna 2006

1. Vankien sähköiset valvontamenetelmät. Sähköisen valvonnan työryhmän välimietintö
2. Vihkimisoikeuden myöntäminen. Lausuntotiivistelmä
3. Sähköinen äänestys. Lausuntoyhteenveto
4. Yrityssaneerausta koskevan lainsäädännön tarkistaminen
Yrityssaneeraustyöryhmän mietinnön liitteet
5. Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi. Lausuntoyhteenveto valmiuslakitoimikunnan mietinnöstä
6. Sähköisen kuulemisen kehittäminen valtionhallinnossa: Otakantaa-palvelun uudistaminen ja kuulemisjärjestelmän laaja kehittäminen
7. Yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttaminen. Tiivistelmä lausunnoista ja muistiinpanot kuulemistilaisuudesta
8. Rikoslain 50 luvun muuttaminen
9. Edustuksellinen demokratia. Lausuntotiivistelmä Kansanvalta 2007 –toimikunnan mietinnöstä
10. DNA-tunnisteiden määrittäminen
11. Sakko- ja konfiskaatiopuitepäätösten täytäntöönpano
12. Överföring av ärenden som handläggs vid landsbygdsnäringsnämnd till förvaltningsdomstolar. Mellanbetänkande
13. Tulliselvitysrikoksia koskeva lainsäädäntö. Tiivistelmä lausunnoista
14. Ehdotus laiksi ryhmäkanteesta. Lausuntotiivistelmä
15. Kuluttajavalituslautakunnan toimivallan laajentaminen ja ryhmävalitusmenettely.
Lausuntotiivistelmä
16. Poliittisia kysymyksiä käsittelevien think tank -prosessien kokeilu. Mitä kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman ajatuspajakokeilu opetti?
17. Liiketoimintakiellon valvontaa koskevan lainsäädännön tarkistaminen. Tiivistelmä lausunnoista
18. Tuomarinvastuun kehittäminen. Lausuntoyhteenveto
19. Lausunnot nuorisorikostyöryhmän mietinnöstä. Tiivistelmä
20. Valitusasioiden siirtäminen hovioikeudesta toiseen – Hovioikeuslain 9 §:ssä tarkoitetun kevennetyn kokoonpanon asema
21. Edunvalvojan palkkio-ohjeen uudistaminen
22. Yrityssaneerausta koskevan lainsäädännön tarkistaminen
23. Lausunnot todistajantukityöryhmän mietinnöstä. Tiivistelmä
24. Lapsen elatusavun suuruuden arvioiminen. Lausuntotiivistelmä
25. Vangin muutoksenhakuoikeus
26. Lausunnot vesilakityöryhmän mietinnöstä
27. Lausunnot sähköistä kiinteistönvaihdantaa selvittävän toimikunnan loppumietinnöstä.
Tiivistelmä